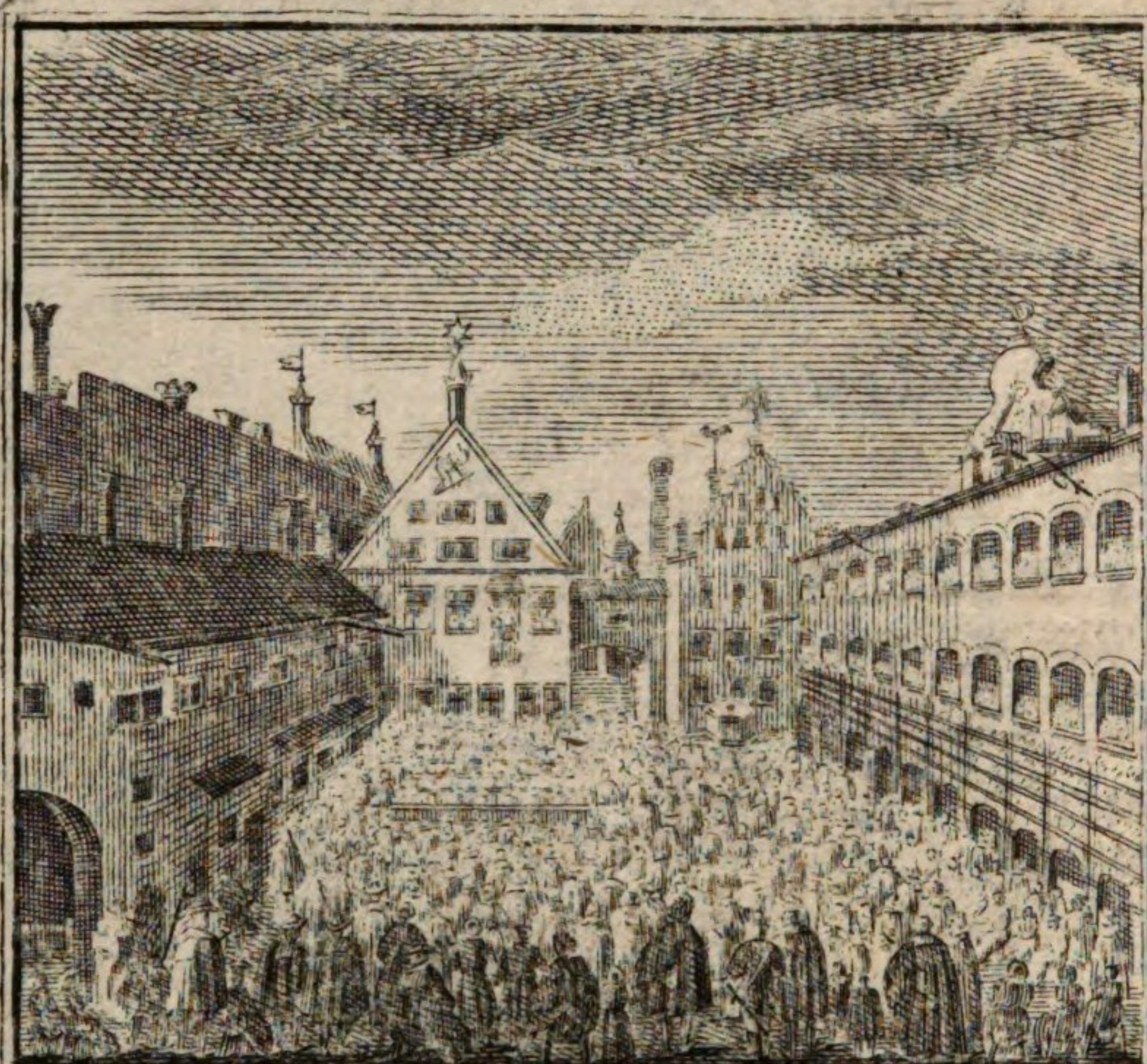

Bild

534

Ex Bibliotheca
Collegii Evangelici,
Aug. Vindel.

L. M. Steinberger Sculps. A. V.

SPECIMEN ACADEMICVM
DE
STVDIO
LINGVÆ GRÆCÆ

CVM
THEOLOGIA, IURISPRVDENTIA,
MEDICINA, PHILOSOPHIA,
HISTORIA, ET LITTERIS ELEGAN-
TIORIBVS CONIUNGENDO,

AD
STVDIOSOS OPPIDANOS TVBINGENSES,
COMMILITONES SVOS ÆSTUMA-
TISSIMOS, \

A
FRIDERICO GVILIELMO JONATHAN
DILLENIO.

TVBINGÆ
LITTERIS SCHRAMMIANIS.

SPECIMEN ACADEMICVM
DE
STVDIO
LINGVAE GRAECAE

CVM
THEOLOGIA, JURISPRVDENTIA,
MEDICINA, PHILOSOPHIA,
HISTORIA, ET LITTERIS ELEGAN-
TIORIBVS CONIUNGENDO,

A D
STVDIOSOS OPPIDANOS TVRINGENSES,
COMMITTONES SVOS ESTUMA-
TISIMOS,

oooooooooooooooooooooooooooo

A
FRIDERICO GVLIELMO JONATHAN
DILECTO

TVRINGIAE
LITTERIS APOSTOLICIS

Serenissimo Principi ac Do-
mino, Domino, CAROLO,
Württembergiæ & Teccia Ducis,
Comiti Montispeligardi, Dynastæ
Heidenhemii, Justingæ &c. Au-
rei Velleris Equiti, Circuli Sue-
vici Generali Campi - Mare-
schallo rel. rel.

Rectori hujus Eberhardinæ
Carolinae Magnificentissimo.

H O C

SPECIMEN ACADEMICVM

SVMMA CVM SVBMISSIONE

DAT, DICAT, DEDICAT,

FRIDERICVS GVILIELMVS JONATHAN
DILLENIVS.

Secretissimo Principi ac Do.
mino Domino CAROLO,
Würtemberg & Teckis Duci,
Comiti Montebelluni, Dynasti
Heidenbergensi, Jussore &c. Au-
to Velleis Episcopi, Circuli Sue-
vici Generali Campi-Mare-
schallo etc. etc.

Regi inquit Eberhardino
Caroline Magnifico.

H. O. O.

SPECIMEN ACADEMICUM

SYMMA CVM SYMMISIONE

DAT, DIOAT, DEDICAT,

FRIEDERICVS CARLIVS JONATHAN
DILECTVS.

SERENISSIME PRINCEPS,

DOMINE INDVLGENTISSIME,

R E C T O R

VNIVERSITATIS HVJVS

MAGNIFICENTISSIME!

Eloquar an fileam? cum eo audaciæ pro-
cedam, ut Tuo nomini **SERENISSIMO**
hoc quaecunque inscribam specimen Acade-
micum? Silerem plane, nisi, quantus in
TE, AMANTISSIME patriæ Pater, re-
fide-

sideret literarum amor, ubique terrarum
constaret; silerem, nisi Academia TVA
Militaris Splendidissima (in qua & mihi fra-
trem nutriri ac doceri contingit, quod sum-
mum beneficium animo longe gratissimo, eo-
que submississimo veneror) nisi hæc abunde
testaretur, quantum TE desiderium teneat,
augendi & amplificandi bonarum artium dis-
ciplinas; tacerem, nisi SERENITATI
Tuæ placuisset, & mihi calcar addere, studia
mea prosequendi, quo & TIBI & patriæ
usui esse possim. Eloquar igitur, & uni-
cuique enarrabo, quanto me adfeceris bene-
ficio, cum mihi stipendium, quo facilius
studia mea prosequi possem, quam clemen-
tissime decerneres. Eloquar, & hoc meum
qualecunque specimen Academicum TIBI,
literarum Amantissime Princeps, quam sub-
mississime offeram, ut SERENITAS Tua
intelligat, non sine omni fructu præterlapsos
mihi esse annos meos Academicos; & ut
profitear, quo potissimum studio tenear,
cum

cum totus sim in lingua Græca, quæ vix
dici potest, quantum voluptatis mihi affe-
rat. Theologos, DVX SERENISSIME,
habes plurimos, Philologos non item; Quæ
nova causa fuit, cur animum applicaverim
ad græcæ Linguae studium. Quod commili-
tonibus meis, in suo cuique studio, neces-
sitate linguæ Græcæ ostendere conatus sim,
haud improbaturam existimo Tuam SERE-
NITATEM.

Accipe igitur, PRINCEPS SERE-
NISSIME, hoc, quicquid est, animo vul-
tuque clementissimo, & studia mea in poste-
rum quoque TVA gratia adjuva, ut eo fe-
licius ad finem mihi propositum pervenire
possim. Ego vero pro TVA, domusque
Würtembergensis Serenissimæ perpetua feli-
citate atque incolumitate ad fidera preces
nunquam non mittam ardentissimas. Supre-
mum in cælis Numen fervet TE, non modo
ad prope instantem Universitatis nostræ an-
num

num Jubilarem (quem nonnisi TIBI, quia
litteras, omnesque qui in illas incumbunt,
amas, videre licet:) sed etiam per plurimos
adhuc annos saluum & incolumem, TEque
omnibus animi corporisque bonis largissime
cumulet. Vale dulce Decus TVORVM,
spes patriæ, præsidium litterarum!

SERENITATIS TVÆ,

Scribeb. Tubingae,

d. 18. Septemb. 1777.

anno nostræ Eberhardinæ
Carolinae Jubilari Tertio.

Subjectissimæ humillimæque
devotionis cultor.

FRID. GVIL. JONAT. DILLENIVS.

Argumentum.

- 1.) Exponitur occasio hujus epistolæ.
- 2.) Recensentur doctores græcæ linguæ celeberrimi.
- 3.) L. G. præstantia & dignitas.
- 4.) Origo omnium fere disciplinarum ex græcia.
- 5.) Necessitas L. G. Theologiæ, Juris, Medicinæ & Philosophiæ studiosis.

A. Theologiæ cultoribus, ubi quæstio occurrit; an profani autores ideo legendi sint, quia aliàs græcitatem N. T. non recte intelligeremus? Quæ ita formata --- simpliciter negatur.

Ostenditur autem, cur profani autores legendi sint? a.) Quia græcia omnium fere scientiarum mater est. b.) Quia subinde profunt ad illustrandum N. T. idque probatur exemplis, KREBSII, RAPHELII, MVNTHE.

Theologiæ studiosis necessaria est l. g.

1.) Quia intelligere debent versionem LXX. unde in textu hebraico multa illustrari possunt.

A 5

2.) Quia

- 2.) Quia sine L. G. cognitione fontes H. E. adire non licet.
- B. Juris cultoribus necessaria est L. G. Quod probatur ex libello cel. SCHOTTII.
- C. Medicinæ studiosis ;
- a.) Quia patrum medicinæ libri græce conscripti sunt ; e. g. Hippocratis, Galeni &c.
- b.) Quia vocabula technica ex græca lingua desumpta sunt.
- D. Philosophiæ cultoribus.
- 1.) Quia hist. philos. græce conscripta alias non intelligitur.
- 2.) Quia patres philosophiæ alias non legi possunt.
- E. Illis, qui Historiæ suam navant operam.
- F. Tandem omnibus illis, qui veteres poetæ legere & intelligere cupiunt.
- 6.) Occurrit quæstio, an L. G. tamen necessaria sit, cum multorum auctorum habeamus versiones germanicas ? Quod affirmatur ex rationibus allatis.
- 7.) Enarrantur fontes L. G. 1.) Auctores jam nominati.
- 2.) Inscriptiones.
- 3.) Nummi.
- 8.) --- Subsidia --- 1.) Lexica.
- 2.) Grammaticæ.
- 3.) Antiquitates græcæ.
- 9.) Quo ordine legendi sunt autores græci ?
- 10.) Conclusio & excitatio ad diligenter incumbendum in L. G.

Si quid novisti rectius illis;
Candidus imperti; si non, his utere mecum!

Ignoscite, Amici æstumatissimi! (ignoscetis autem pro vestro in me favore) de ea re ad vos verba facienti, quam jam diu mente animoque revolve!

Queritur Celeberrimus Dn. WALCHIVS a) superioribus seculis Græciæ musis longe melius consultum fuisse, quam nostra ætate. Plerique enim, sic pergit Vir de græcis litteris egregie meritus, qui hodie animum ad diviniorem disciplinarum studia adhibent, vix delati ad sacrorum librorum lectionem, quum in his verba verbis, nec id quidem satis explicite reddere didicerunt, satis in his litteris se didicisse, satisque se doctos, & ad rem divinam aliquando faciendam aptos esse arbitrantur. In quibus multi, proh dolor! sunt, qui vel propter socordiam, vel quod sibi Græ-

a) vid. Introductionem in Linguam Græcam autore JOH. ERN. IMMAN. WALCH. Jenæ 1772. in præfatione.

Græca doctrina opus haud esse, perverse opinantur, ne eo quidem pervenire solent, ut, quæ ex scriptoribus sacris ad interpretandum illis proponantur, sine latinæ interpretationis ope possint, ut par est, latine vertere, multo minus ejusdem, si quam faciunt, reddere justam debitamque rationem. Ac in hos quidem nullus plane earum rerum sensus, quibus Græca Lingua tantopere se olim commendavit, & adhuc amatoribus suis se commendat, cadere videtur. Quod pulchrum est in Lingua Græca, quod suave, quod elegans, &, ut multa paucis complectamur, omnes illas Græciæ delicias, & quicquid ad illius linguæ naturam proprio quasi jure pertinere videtur, id omne hebetem eorum sensum tanto magis fugit, quo angustiores sunt, quos sibi in excolendis his litterarum studiis fixerunt, termini. At vero sunt, qui magis sapiunt, qui ex hac gregariorum militum turba eximi se cupiunt, & græcarum litterarum amantiores & esse & videri volunt. Quorum quidem etiam non satis laudanda, & quibuscunque fieri potest mediis excitanda & inflammanda sunt, nescio tamen, quo demum harum litterarum fato soleat accidere, ut & ex his pauci hodie eum doctrinæ Græcæ gradum, eas amplissimas ex Græcia eruditionis opes & divitias consequantur, quas tot clarissimos superioris seculi viros videmus esse consecutos. Qua de re cogitanti mihi duæ, eæque, ut videtur, verissimæ occurrunt causæ. Primum ii, qui græcarum litterarum studiis se

se consecrant, si rem eo perductam esse vident, ut perlectis aliquot classicis auctoribus, poetam aliquem, Homerum inprimis intelligere, sensum saltem verborum grammaticum adsequi se posse, sibi videantur, jam omnem Græciam quasi occupasse se credunt. Qui tamen cogitare deberent, ad aditum se tantummodo pervenisse, seque non exhausisse fontes, sed studiis suis qualibuscunque viam tantum sibi ad fontes Græciæ parasse, ex quibus omnis elegantioris antiquitatis, omnis liberalioris eruditionis apparatus sit hauriendus. Linguae enim Græcae facultas adjumentum tantum & instrumentum est, cujus ope nobis scriptores Græcos familiares reddere, quave eosdem ad verum in omni politiori doctrina usum traducere debemus. Quod quum pauci intelligant, & comparata sibi ex aliquot Græciæ scriptoribus linguae hujus cognitione, de reliquis legendis, ac relegendis parum solliciti esse solent, quid mirum, si nostra tempora præclaris illis in omni græcae doctrinae genere ingeniis non tam fertilia sint, & feracia, quam superiora? Deinde est etiam, in quo, si pereuntium græcarum litterarum causas quaerimus, academiae accusari, quodammodo posse videntur. In his frigent plerumque philologiae græcae studia. Raro ibi inveniuntur veri musarum Græcarum sacerdotes, qui in his litteris ipsi adeo se confirmarunt ac perfecerunt, ut discipulorum ingenia rite ad eas excolendas præparare, illisque aditum ad hæc sacraria facilem

cilem & expeditum reddere possent, a quibus discerent juvenes familiarius uti græcis scriptoribus, tum, quantum iis statuendum sit pretium, quæ Græcæ eruditionis ratio, quæ præstantia sit, quæ porro in illis autoribus insint vel vitia vel virtutes, quomodo legendi illi, & ad verum in omni politiori doctrina usum referendi sint, quibus subsidiis, & qua comoda ratione iisdem utendum sit, & quæ alia sunt hujus generis, quorum intelligentia nemo qui sacris his rite & auspicato cupit initiari, tuto potest carere. -

Quæ cum legerem, firmum cepi propositum, omnem meam curam, omnem operam in litteras Græcas impendendi, simul etiam experiendi, annon commilitones meos Dilectissimos ad idem faciendum excitare possem? -- Nolite itaque, o mei, indignari, si forsan justo longior fuerim in describendo hoc loco ex Cel. WALCHII libello egregio. Volui dare integrum, ut, quid mihi vellem, statim intelligeretur. Scilicet propositum mihi est, de utilitate, simul etiam de necessitate Linguae Græcæ vos, quicumque sitis, convincere, & ad illius studium acuere. Hæccine ut patiamur, frigere in nostra Eberhardina Carolina Græcæ Linguae studia? cum tanta sit ejus utilitas, tanta præstantia, quanta potest esse maxima. Quid turpius, quam mentis suæ dotes non ita excolere, ut fas est?

est? b) Quid nocentius, quam in his errare ac falli, quæ ad felicitatem nostram pertinent? Nonne vero existimatis, fratres Dulcissimi, ad nullam solidiorem rerum cognitionem venire nos posse, ignorata lingua Græca? Nec desunt nobis doctores, græcæ linguæ accurata cognitione instructi. Nonne habemus BOEKIVM, qui plurima, quæ de Theoria pulchri, de castitate morum tradit, ex Græcis haurit? Nonne habemus SCHNVR-RERVUM, virum linguæ Græcæ præclara peritia ornatum? Nonne gaudemus STORRIO, in quo eximia est græcarum litterarum scientia. Ipse vero hic locus, in memoriam mihi revocat immortale nomen JOHANNIS JACOBI BAVRII, qui, prohi dolor! -- præmatura morte & liberis suis, & mihi ereptus est. Quanta in illo viro Græcarum litterarum scientia! Quid dicam de extraneis linguæ Græcæ Professibus? Quid de illustri & Summe Reverendo Dn. D. ERNESTIO exponam, cujus scriptis tantum debeo, ut effari illud nequeam. Quot Græciæ scriptores juris publici fecit vir longe Doctissimus! Nonne HOMERVUM? Nonne XENOPHONTEM? Nonne CALLIMACHVM? Nonne plures? Quid laudo ipsum Celeberrimum WALCHIVM, cum meo encomio facile carere possit vir multa eruditione insignis!

Quid

b) Allego hic S. R. Dn. D. ERNESTI initia doctrinæ solidioris, ed. 5. p. 443. quia, quantum debeam viro huic illustri, verbis exprimere vix possum.

Quid de Inclytissimo Harlesio exponam, cui pro scriptis præclarissimis maximas ago habeoque gratias.

Quid memorem Doctissimum BOVGINE, qui Gymnasium ornat, quod Carlsruhæ floret. Quid de ceteris dicam quos laudare, nimis longum esset.

Non desunt igitur nobis doctores Linguae Græcæ præclarissimi.

Hos audiamus, hos legamus, hos sequamur! Probe equidem scio, plurimos hæc studia, ut levem, tenuem, & obscuram operam contemnere; c) ego vero præclaram, honestam, & splendidam operam esse affirmo. Nolite enim, o mei, existimare; versari operam nostram in solis verbis, syllabis, in minutis & angustis concertationibus! Nullius artis, nullius disciplinæ fines latius patent; nullius rei doctori tanta rerum varietas & copia subiecta est, quanta humanitatis magistro. Non enim existimandum est, illos veteres scriptores, quorum admiramur ingenia, quorum immortalia scripta legimus & imitamur, nullis rebus gestis claros, nullis muneribus functos esse. Plurimi potius summa dignitate, summis honoribus ornati fuerunt; Plurimi præclarissimarum rerum fama florentissimi, omnes vero honesto loco nati fuerunt. Quis enim THVCYDIDES fuit

c) JOH. ADOLPHI KLOZII opuscula varii argumenti.

fuit ? Nonne summo genere natus ? Quis
XENOPHON ?

Nulla ars , nulla scientia tot reges d)
amatores habuit , quot humanitatis studia. --
Nullius disciplinæ doctores majori honore &
dignitate ornati & amplioribus præmiis deco-
rati sunt. Cogitate , quæso , fratres optimi ,
quantis in deliciis habuerit Archelaus Euri-
pidem. e) Hiero Pindarum ? & Simoni-
dem ?

d) Legi hic meretur commentario pulcherrima STVR-
MII , qua academicorum doctorum apud viros
principes existimationem e XV & duorum sequen-
tium seculorum annalibus recenset. Jenæ 1760. &
cel. C. I. BOVGINE , quantum intersit principis &
reipl. curam habere litterarum & ludorum litte-
rariorum.

e) BAYLE dictionaire historique & critique Tom. II.
p. 430. il fut très - bien accueilli à la cour d' Ar-
chelaüs. Le Prince aimoit le savans , & les atti-
roit par ses libéralitez. Il éleva Euripide a de
grans honneurs. In nota addit : il le fit premier
Ministre d' Etat , si nous en croions Solin. Ar-
chelaus in tantum litterarum mire amator
fuit , ut Euripidi tragico Consiliorum summam con-
crederet : ejus suprema non contentus prosequi
sumptu funeris , crines tonsus est , & mœrorem ,
quem animo conceperat vultu publicavit.

Thomas Magister ne s' éloigne par de cela quoi q' il
n' ait rien spécifié. Ab illo (Archelao) honestis-
sime susceptus est , honoribusque auctus ad sum-
mam dignitatem pervenit.

Porro addit Mr. BAYLE : n' oublions pas la coupe d'or ,
qui fut donnée , a le Poëte par Archelaüs , avec

dem ? f) At, inquiet aliquis, aspera sunt hæc studia, molesta & injucunda. Sinite vos liberari hac opinione, amici Lectissimi, nil enim nisi suavissima quæque eaque jucundissima secum ferunt. Quæ e. g. in poëtis concinnæ compositionis suavitas, quam dulcis modulatio, qui verborum splendor, quæ sententiarum venustas !

O felices, quibus suavissimis his epulis animum explere & pascere licet !

O beatos, quibus quotidie hos elegantiae magistros accedere datur !

Agite vero, Amici Suavissimi, percurrite mecum campum litterarum Græcarum. Nullus facile vestrum erit, quin intelligat, nullam neque doctrinam esse, neque artem ingenuo

un éloge très-honorable, le Prince l'ayant refusée à celui, qui la demandoit, la fit porter à Euripide & dit à l'autre : Tu es propre à demander, & indigne de recevoir, mais pour lui il mérite de recevoir sans qu'il le demande.

f) BAYLE art. Hieron. Hieron se civilisa & se corrigea beaucoup par les entretiens, qu'il eut avec quelques beaux Esprits, qu'il aima, & qu'il combla de bienfaits. in nota addit: il (Hieron) étoit aussi ignorant qu'un homme du monde - mais étant tombé malade, il employa aux conversations des savans &c. il discouroit très-souvent avec Simonide * avec Pindare -

* vid. XENEPHONTIS *ἱερῶν, ἢ τυραννικός.* addi etiam potest art. Simonide Tom. IV. p. 209.

genuo ac libero homine dignam, quam Græci vel non invenerint, vel cujus non sementem sparserint. Præclare, gravis inprimis & locuples autor, Plato dixit, Philosophia nullum pulchrius, nullum præstabilius bonum nec impertitum esse mortalibus Dei munere, nec impertiendum. Hæc est enim illa barbariei, & immanitatis victrix, veritatis indagatrix, solidioris doctrinæ parens, officii moderatrix, vitæ humanæ magistra. Quam qui aspernatur & respuit, is humanitate se abdicasse censendus est. E contrario, cujus contemplandæ & cognoscendæ studio, qui, ceteris posthabitis, se totum tradit, is ad ipsam divinitatem, ex qua haustus animus & libatus est, quasi passibus quibusdam propius accedere videtur. Vnde igitur Philosophia?

Nonne ex Græcia? Nonne princeps & autor accuratius philosophandi Thales g) extitit Milesius? Magnum præterea in hac disciplina fuit nomen Pythagoræ h) &, qui ad ejus auctoritatem se contulerunt, Empedoclis i) &

B 2

Epi-

g) Confr. S. R. Dn. D. BÜSCHINGS Grundris einer Geschichte der Philosophie, erster Th. p. 30. BRVKERI institutiones hist. phil. p. 127. BAYLE dict. art. Thales Tom. IV. p. 340.

h) BÜSCHING l. c. p. 70. BRVKER p. 221. Cic. de finibus bon. & mal. l. 5, c. 8. 9.

i) BRVKER p. 238. Cic. de nat. Deorum, l. I. p. 29. Horat. in art. poët. v. 465.

Deus immortalis haberi,

Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam Infiluit.

Epicharmi k) magnum item Anaxagoræ; l) magnum Parmenidis m) plurimumque aliorum, quos memoria consequi difficile est, & enumerare longum. Quis omnium seculorum oculos animosque in se convertit, fuscitanda & locupletanda Metaphysica? Nonne erat ARISTOTELES n) & PLATO? o) nonne eam hi principes intelligendi magistri in formam disciplinæ habitumque redegerunt? Eorum uterque ætatem contrivit in investiganda, quoad humano ingenio fieri poterat, æterna illa, & beatissimi Numinis natura, in declaranda mentis humanæ vi & indole, in ejusdem denique immortalitate tuenda & adferenda. Ubi nata & educata est doctrina de rebus expetendis fugiendisque? Nonne apud Græcos? Primus rei tam salutaris curam suscepit PYTHAGORAS

k) BRVKER p. 240.

l) id. p. 131. BÜSCHING 33. & diss. Celeberrimi Dn. Prof. PLOVCQVETI, præceptoris nostri pie venerandi de Thalete & Anaxagora Tub. 1763.

Bayle, art. Anaxagoras, vocat l'un de plus illustres Philosophes de l'antiquité.

m) BRVKER 247. BÜSCHING. p. 105. vita illius optima dicta fuit. Cebes Tab. c. II. λόγῳ δὲ καὶ ἔργῳ πυθαγόρειόν τινα καὶ παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον - -

n) BÜSCHING, p. 167. BRVKER, p. 182. Bayle h. art. ait: il fut extrêmement honoré dans sa patrie; les habitants pour reconnoître le bienfait, consacrerent un jour de fête à ce Philosophe.

o) S. R. D. D. BÜSCHING, p. 118. BRVKER, p. 156.

RAS p) Quem secutus est SOCRATES q) cujus sapientiamne dubites, an morum sanctitatem magis admirere. Hic philosophiam à latentibus rerum causis anquirendis advocavit, atque ad vitam communem traduxit.

Quibus elegantissimis & attico sale conditis disputationibus, cum ipse Socrates litteram scripserit nullam, nobis omnino carendum fuisset, nisi ei Plato & Xenophon discipuli obtigissent. r)

Felicem magistrum talibus discipulis! Felices discipulos tali magistro! Unde vero leges, unde Politica, unde gubernandæ reipublice prudentia? Nonne a Græcis? vel me tacente illustre Solonis nomen s) occurrit prudentissimi Atheniensium legislatoris, & septem sapientum numero habiti. Nonne Romani post exactos reges tres legatos in omnem Græciam miserunt, qui tum inclitas Solonis leges, & aliarum civitatum mores cognoscerent, & descriptos domum asportarent? Ex quibus maxime confectæ sunt Leges XII. tabularum, quarum tanta & fama est, & in veteri jure Romano utilitas.

B 3

Vnde

p) BRVKER p. 221. seq.

q) S. R. D. BÜSCHING, p. 37. BRVKER, p. 136. Cic. Fasc. Quæst. l. 5. c. 10. Socrates primum Philosophiam devocavit de cælo, & in urbibus collocavit &c. Cic. de oratore lib. 3. c. 59.

r) vid. Xenophon passim - maxime vero Socratis memorabilia.

s) BRVKER, p. 120. FABRICII Bibl. Græc. Lib. II. P. 544.

unde rerum naturalium studium? Sine dubio ex Græcia. Sufficiat nominare Leucippum t) & Democritum u) qui Physicorum Longe Principes numerantur. Pauca addam de Græcia disciplinarum mathematicarum inventrice. Vetus opinio est, incunabula numerorum & Geometriæ & Astronomiæ apud Chaldæos & Ægyptios quærenda esse. Ab his haufisse dicuntur Græci, sed quam tenuia, quam rudia fuerint elementa narrat Diodorus Siculus. v) Quid dicam de Euclide, w) de Archimede x) quem ætatis suæ Newtonum jure dixeris! Major ex cœli siderumque observatione in vitam humanam redundat utilitas, quam ut a Græcis negligi potuerit. Quis nescit Philolaum y)?

Quis

t) BÜSCHING, p. 211. Cic. de nat. Deorum, L. I. e. 5. BRVKER, p. 250.

u) BRVKER p. 251. & Mr. Bayle in art. Democrite. La Physique, la Moral, les Mathematiques, les belles lettres, les beaux arts, se trouvèrent dans la sphere de son activité.

v) in Bibliotheca historica, cujus quatuor priores libri fata Trojæ, quintus insularum descriptionem, quinque sequentes historiam Græcorum, nonnullorumque olim regnorum in provinciis, ad solem orientem sitis, complexu suo tenent. Decem reliqui de rebus Græcorum gestis usque ad Alex. M. successores exponunt.

w) BRVKER, p. 152. Bayle art. Euclide.

x) FABRICII Bibliothec. Græc. Lib. III, p. 543. In omni genere Geometricæ, fideralis ac machinalis disciplinæ, incredibili industria ac subtilitate multa admiranda & ante ipsum inaudita reperit.

y) BRVKER p. 243.

Quis Archytam ? z) Nonne Mechanicam - -
Nonne Astronomiam docuerunt ? Neque vero
silentio prætermittenda est ars medica, quæ
etiam, quantum Græcis debeat, in aperto est.
Hippocrates a) quantus erat vir, quanta ar-
tium scientia præditus, quam diligens naturæ
observator, quam accuratus ! Quantam inter
medicos famam consecutus est Galenus ? b)

Restant nostræ deliciæ, nostri amores, li-
beralissima humanitatis studia, in quibus vete-
res illi Græci omnium consensu regnant & tri-
umphant. Quem enim ulla natio Poëtam pro-
tulit, qui cum Homero - - quem oratorem, qui
cum Demosthene; quem historicum, qui cum
Thucydide sit ullo pacto comparandus ? Videte
itaque, amici æstumatissimi, quantum utilitatis
habeat Lingua Græca ? Quanto sit omnibus dis-
ciplinis & fulcro & fundamento !

Animis hominum nos insinuant humanita-
tis studia; Delectant & reficiunt animum no-
strum; sine illis ad nullam solidam eruditionem
pervenire possumus : Faciunt homines politio-

B 4

res

z) id. p. 242. & Horat. lib. i. od. 28.

Te maris & terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quicquam tibi prodest
Aërias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro.

a) BRVKER, p. 261. Fabr. B. Gr. L. II. p. 841.

b) BRVKER, p. 309. Fabr. B. Gr. L. IV. p. 510

res c) asperitatem morum rusticitatemque fugant. Mentem bonis præceptis instruunt, & ad honestam vivendi rationem adducunt.

Denique in omni re gerenda illorum usus est vel maximus, si vel privatis, vel publicis in rebus verferis.

Utilis vero potest esse res, quæ non item est necessaria - - At vero, quanta est etiam necessitas Linguae Græcæ! Alii vestrum, o mei, animum ad Theologiam, alii ad Jurisprudentiam, alii ad artis medicæ scientiam - - alii ad Philosophiam applicuerunt. Venite vero unusquisque, & memoriæ mandate, quantum utilitatis Lingua Græca utrique afferat. Adeste primum, o fratres dulcissimi, qui mecum operam vestram in sanctioribus litteris ponitis, & audite, vos Lingua Græca neglecta nullos esse. At vero, inquiet aliquis, an profani autores Græci ideo a me legi debent, quoniam alias Græcitatem N. T. non satis recte intelligerem? Si ita formes quæstionem, eam simpliciter nego, nam - -

α) multæ voces & phraseologiæ in N. T. occurrunt, quibus talis significatus inest, qui in libris profanis ne quæri quidem debet, & id quidem optimo jure dicitur, quoniam alias ratio sibi reli-

c) Ovid. L. 2. de Ponto, ep. 9.

Scilicet ingenuas didicisse fideliter artes

Emollit mores, nec finit esse feros.

Id. alio loco - -

artibus ingenuis - -

Pectora mollescunt, asperitasque fugit.

relicta, recta quidem, & revelatio non amplius differrent d.) Addi possunt multa alia verba: e. g. δικαιοσύνη, δικαιοῦσθαι, λόγος, πίστις, πνεῦμα, ψυχὴ, νόμος, ζωὴ, θάνατος &c. in autoribus profanis haud raro occurrunt, sed longe alia significatione, quam in N. T. ubi e. g. Christus ait, Tua te fides fervavit. e)

Deinde lingua N. T. est omnino Hellenistica, i. e. hebraismos imprimis multos Syriasmos, atque ex aliis Dialectis quædam habet. e. g. Luc. I. 37. *)

ἐκ ἀδυνατήσεως παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.
non erit impossibilis apud Deum omnis res
vox ῥῆμα hic non, verbum, sed, rem,
significat; eamque significationem exemplo
vocis Hebrææ כִּלְכִּל suscepit; ceterum vox
ῥῆμα neque expresse voculam ἐν penes se
habet, neque eadem vocula subaudienda re-
linquitur; sed habet vox ῥῆμα penes se vo-
culam πᾶν, quæ signum universalitatis est.
Ut igitur proxima illa enunciatio universalis
fiat, ejus subjecto ῥῆμα signum universale
πᾶν additur. Quæ forma enunciandi Græcis
vulgo minus frequentatur, dicerent illi
B 5 potius;

d) vid. S. R. Dn. D. ERNESTI interpretem N. T. p. 51. §. 27.

e) Copiose de hac re egit, S. R. Dn. D. HEGEL-MAIER, præceptor noster summopere colendus, in seinen Selbstgesprächen, P. I. p. 202. und in seinen Zeichen dieser Zeit &c. p. 66. * Syriacæ.

*) כִּלְכִּל כִּלְכִּל כִּלְכִּל כִּלְכִּל כִּלְכִּל

potius; τῷ Θεῷ ἀδυνατήσει εἶναι. f) Vnum adhuc exemplum proferam.

LUC. I. 13. extat: καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, græci vero dicerent, καλέσεις αὐτὸν ἰωάννην.

Cur igitur profani auctores græci legendi sunt? In promptu est responsio. Quia I.) ut supra vidimus, græcia omnium litterarum humanarum præcipue mater dici potest. Quia II.) si legimus Latinos auctores, hi nos allegant ad græcos:

Vos exemplaria græca

Nocturna versate manu, versate diurna. III.) Legimus hos autores, ut multifariam scientiam, humanarum imprimis rerum ab illis jam acquisitam, nostram quoque faciamus, atque deinceps, ut ad eorum styllum naturalem, simplicem, popularem, atque eo ipso elegantem, suis materiis ita accommodatum, ut jam tenuis, jam mediocris, jam vero sublimis esset, in suo quisque genere præstantissimus, ut, inquam, ad eorum styllum, & dicendi rationem, ex tanta nostra variegatione nos conformare addiscamus.

Nullus igitur omnino autorum Græcorum profanorum usus *) est in interpretando Novo fæde-

f) Vid. VORSTIVM de Hebraismis N. T. p. 88.

*) Venerand. & Doctiss. D. M. Repet. PANK in dissert. de canone Hermenevtico &c. p. 33. Hæc non ita dicta volumus, ut usum ejusmodi auctorum in explicandis libris sacris prorsus rejiciamus. - -

fœdere? Hoc non facile quis dixerit. g) nam subinde in illo Novo testamento loca quædam ex illis illustrari possunt; quod inprimis valet de Iosepho & Philone. h) Aliquot tantum exempla ex Celeberrimo i) KREBSIO adferam. *ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων* -- Matth. VII, v. 15. denotat, veniunt ad vos induti vestibus, confectis ex pellibus ovium. Matth. 28, 1. *ὥψε δὲ τῶν σαββάτων*, reddendum est post Sabbathum. Thucydides Lib. IV. c. 93. *τῆς ἡμέρας ὥψε ἦν*, erat serum diei, seu in fine dici. Demosthenes adversus Midiam, p. 397. ed. Wolf. *ὡς τῆς ὥρας ἐγένετο ὥψε*, cum jam advesperasceret. Præ aliis etiam non contemnenda utilitas in lectionem N. T. redundat ex Xenophonte, id quod Raphelius in annotationibus suis in Novum Testamentum ex Xenophonte comprobatum dedit. Unicum tantum liceat afferre exemplum ex laudatissimo Raphelio. k) Luc. XXIII. v. 34. ait Christus, *πάτερ, ἄφεες αὐτοῖς, ὃ γὰρ οἶδας, τί ποιῇσι*. Eadem

g) Reverendissimi Dn. Procancellarii D. SARTORII, compendium Dogm. 1777. p. 14. & manuscriptum. b. CLEMM in seiner Einleitung in die Theologie, I. Band, p. 59.

h) HORNEMANN edidit Specimen exercitationum criticarum in versionem LXX. interpretum, Gœtting. 1773.

i) JOH. TOBIAE KREBSII observationes in N. T. ex Flavio Iosepho, p. 26.

k) RAPHELII annotationes Philologicæ in N. T. ex Xenophonte, edit. II. cum præf. Johannis Fechtii, Hamburg. 1720. p. 119.

Eadem vero a se precatum præceptorem suum narrat Tigranes, cum eum hujus pater occideret, quod ab ipso filium sibi corrumpi diceret, apud Xenophontem Cyrop. lib. 3. ἔγω καλὸς καγαθὸς ἦν ἐκεῖνος, ὡς καὶ ὅτε ἀποθνήσκειν ἔμελλε, προσκαλέσας με εἶπε, μήτις σὺ, ὦ Τιγράνη, εἶπῃ, ὅτι ἀποκτενεῖ με χαλεπῆν τῷ πατρί; ἔγὰρ κακονοία τινὶ τὸτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀγνοία, ὅποσα δὲ ἀγνοία ἀνδρωποὶ ἐξαμαρτάνουσι, πάντα ἀνέσια ταῦτ' ἐγὼγε νομίζω. Adeo præclarus & honestus vir erat, ut tum etiam, cum moriturus esset, arcessito mihi diceret: Ne tu patri, Tigranes, quicquam succensueris, quod me morte multabit. Non enim hoc ex malevolentia, sed errore facit. Quæcunque vero per errorem homines delinquant, ea præter animi sententiam committi, equidem arbitror. Non possum non unicum addere locum ex Act. XII, v. 18. τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο; Quidnam Petro factum esset. Quod Lutherus optime; Wie es doch mit Petro gangen wäre? Ita Xenoph. Hist. Græc. lib. 2. θαυμάζοντες τί ἔσοιτο ἡ πολιτεία. Mirabantur, quid de Reipublica futurum esset?

Hunc secutus est Celeberrimus Munthe; Professor Linguae Græcæ in Univers. Reg. Hafnienſi, qui observationes philologicas in N. T. ex Diodoro Siculo collegit, cujus unicum tantum dabo specimen. Locum 1) Ioh. XI. v. 34. ἐγὼ

- 1) v. CASPARI FRIDERICI MVNTHE, Prof. G. L. in univers. reg. Hafniensi observationes Philologicas in sacros N. T. libros ex Diodoro Siculo. Hafniæ & Lipsiæ, 1755. p. 200.

ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε, illustrat transcribendo locum ex Diodoro Siculo, in quo rationem dat, cur Ægyptii olim reges suos, ut Deos fuerint venerati, divinisque honoribus mactaverint. διὰ δὲ τὰς αὐτὰς αἰτίας δοκῶσιν αἰγύπτιοι τὰς ἑαυτῶν βασιλεῖς προσκυρεῖν τε καὶ τιμᾶν ὡς πρὸς ἀλήθειαν ὄντας θεοὺς, ἅμα μὲν ἔκ ἀνεν δαιμονίᾳ τινὸς προιοίας νομίζοντες αὐτοὺς τετευχέναι τῆς τῶν ὅλων ἐξουσίας, ἅμα δὲ τὰς βελομένους τε καὶ δυναμένους τὰ μέγιστα ἐνεργετῆν ἡγούμενοι θείας μετέχειν φύσεως.

Hisque de causis Ægyptii reges, non secus ac si veri essent Dii, adorare & religiose colere videntur. Nam &, non sine divina quadam providentiā ipsos summam potestatem esse adeptos, & cum velint ac possint maxime hominibus beneficia conferre, divinæ naturæ participes esse arbitrantur. Cum itaque N. T. Græce litteris proditum sit; cum ex profanis autoribus multa illustrari m) & exponi possent, quem meliorem sacrorum librorum interpretem esse putamus eo, qui litteras Græcas bene calleat, qui antiquitatum priscorumque rituum rationem cognitam habeat? Cogitemus Lutherum, qui, quantum illis tribuat, sæpius ostendit; n) Cogitemus Melanchthonem, cogitemus Ernestium!

Non

m) Plures annotationes tales in N. T. ex autoribus profanis collegerunt, quos vero omnes hic nominare a scopo meo esset alienum.

n) Luth. Tom. II. Altenb. Wie leid ist mirs jetzt, daß ich nicht mehr Poëten und Historien gelesen

Non hi ipsi solum in hac lingua addiscenda multum operæ temporisque posuerunt, sed etiam summopere illius amorem sacrarum literarum studiosis commendarunt, & adhuc commendant. Pergemus nunc ad septuaginta interpretes græcos, quorum quis usus sit in divinis V. T. scriptoribus, nemini potest esse incognitum. o) Num Aristeæ liber fide dignus sit, num hodie versionem LXX habeamus? num a LXXII, an a quinque? an a quibusdam tantummodo versio confecta sit, p) suo nos loco relinquere possumus. Sufficit nobis nosse, quantum utilitatis præstet in legendis V. & N. T. libris versio illa LXX.

Dicite, fratres, quibus mecum tam felicibus esse contingit, ex ore illustris SCHNURRERI pendere, annon ille utilitatem versionis LXX fatis superque ante oculos ponat? q)

Con-

sen habe, und mich auch diese niemand gelehrt hat. Habe dafür müssen lesen des Teufels Dreck, die Philosophen und Sophisten &c.

o) b. CLEMM in seiner Einleitung in die Theol. 2. Band, p. 240.

p) FABRICII Bibl. Græc. Vol. III. Cap. 12. p. 316. & D. HOTTINGERS quæstiones historicas, de editione V. T. Græca LXX. interpret. Hiero. vulgo tributa. Et SCHERERS Dissertationem, quid de historia LXX. interpretum habendum sit?

q) Confr. Collegia manuscr. in XII. Prophetas minores, in Jesaiam, & Prov. Salomonis.

Noli vero hæc ita interpretari, quasi dixerim ex versione LXX. Græce discendum esse; Græce discendum est, ut versionem LXX. & hujus auxilio textum Hebraicum melius intelligamus.

Concedite mihi, Amici Suavissimi, unum tantum alterumve ut proferam exemplum, unde appareat, quantum utilitatis afferat versio LXX. in interpretando textu hebraico. In hymno Hannæ 1 Sam. 2. 10. in libris ebraicis legitur יהוה יחַת מְרִיבּוֹ sed in omnibus versio- nis Alexandrinæ codicibus extat, κύριος ἀντίδικον αὐτῆς, ita, ut certissimum vi- deatur, auctores in hebraicis codicibus inve- nisse hanc scripturam יהוה יחַת מְרִיבּוֹ. Neque ve- ro litteræ tantum singulæ & syllabæ, verum in- tegra etiam verba, afuisse ab horum hominum libris reperiuntur. Sæpius etiam reperimus permutatas esse inter se litteras, כ & נ r) ב & כ s) ד & ע t) ה & נ & נ u) ח & ע v) ׳ & ו w) & sic alias aliis locis innumeris.

Per-

r) 1 Sam. 2, 29. לְהַבְרִיכָם Alex. ἐνευλογῆσθαι, legg. לְהַבְרִיכָם

s) 1 Sam. 2, 5. נִשְׁבְּרוּ Aqu. συνετρίβησαν legg. נִשְׁבְּרוּ

t) 1 Sam. 14, 9. דַּע - דַּע Alex. in cod. vat. & Alex. ἕως ἀπαγγείλωμεν ὑμῖν - Legg. דַּע - דַּע

u) Exod. 6, 3. לֹא נִדְּעָתִי Alex. οὐκ ἐδήλωσα legg. הִדְּעָתִי

v) Exod. 4, 31. וַיִּשְׁמְעוּ Alex. καὶ ἐχάρη legg. וַיִּשְׁמְעוּ

w) 1 Sam. 2, 33. לְאַדְבָּכָה Al. καταρῥῆν - legg. לְאַדְבָּכָה

Pergamus ad Theologiam, quam vulgo vocant, Patristicam x.) Quantum & hæc præstat usum in omnibus fere disciplinis sanctioribus, inprimis in multis religionis controversiis! Quo major itaque est hujus utilitas, eo minus linguæ Græcæ cognitione destituti esse possunt, qui Theologi nomen rite tueri volunt. Nonne refert nostra omnium nosse, quid Origenes contra Celsum y) Eusebius contra Porphyrium & Hieroclem z) scripserit? Quæ vero re id efficere poterimus, nisi probe perspecta lingua Græca?

Quid vero magis necessariam facit hanc linguam, quam historia Ecclesiastica? Profecto sine illius ope & auxilio multa hujus capita rite intelligere nullo modo possemus. a)

Quis legat Eusebium, a cognitione Linguæ Græcæ alienus?

Quis Socratem?

Quis Sozomenum?

Quis Theodoretum?

Quis Philostorgium?

Quis denique Theodorum? b)

Quis,

x) RÖSLER, Professoris inter nos Celeberrimi, Bibliothek der Kirchenväter &c quisque novit.

y) b. MOSHEMIVS Germanicam versionem curavit.

z) Euseb. H. E. l. 6. 19.

Tertulliani opera recensuit S. R. D. D. Semler, Halæ - ad Salam.

a) Vid. Magnifici & Reverendissimi Dn. Cancellarii D. COTTA Kirchenhistorie p. I. pag. 15.

b) Græcæ Eusebii, Socrat. Theodoret. Sozom. &c. Historiam ecclesiasticam, edidit Robert Stephanus.

Paris,

Quis, inquam, legat hosce scriptores Ecclesiasticos, nisi probe imbutus scientia Linguae Graecae?

Adeste nunc vos, qui ad jurisprudentiam animum applicatis vestrum, & memoriae mandate, quantum utilitatis & vobis Linguae Graecae studium afferat! audite, quam necessarium & vobis sit, non nobis solum, qui litteris sanctioribus operam nostram navamus.

Nullus est vestrum, qui plebejam modo & vulgarem jurisprudentiae cognitionem sibi acquirere studeat --- omnes, fortassis ad unum, omnes, inquam, omnibus viribus id agunt, ut, quoad ejus fieri potest, nulli cedant palmam. Audite ergo non me, audite vestrum SCHOTTIVM c) audite alios eximios jure consultos, quid illi ad solidam jurisprudentiae cognitionem requirant?

Utar igitur potissimum verbis Cel. Dn. D. SCHOTTII. Schon die Römer selbst, ihre Gesetzgeber, und Rechtsgelehrte hatten die Grie-

Paris. 1544. Graece & lat. Genevenses, 1612. f. Quae prior ed. extat, nisi me fallit animus, in Bibliot. Univers. Fabricias B. G. Vol. VI. c. 4. etiam varias recenset editiones.

c) Celeberrimi Dn. D. SCHOTTII, Illnstris Coll. Prof. Abhandlung von der Verbindung der schönen Wissenschaften mit der Rechts-Gelehrsamkeit. Tübing. 1775.

Griechische Sprache nöthig, da sie die erste Grundlage ihrer Geseze sowohl, als auch so viele Sitten und Gewohnheiten von den Griechen entlehnten. Ein vorzügliches Beispiel haben wir an den Gesezen der Zwölf Tafeln, von welchen Zehen aus Griechenland gebracht worden sind. Wie viele Beispiele haben wir nicht nach diesen in unserm römischen Recht von dem Einfluss der Griechischen Sprache, da ohne dieselbe manche Stelle aus den Pandecten nicht erklärt werden kan; wie vieles musste griechisch verfasst werden, da nach und nach so viele Völker den Römern unterthan wurden, die bloß Griechisch verstanden, mit denen daher ihre Magistrats - Personen griechisch handeln, und an sie Griechisch rescribirt werden musste; so wurde Z. E. zu den Zeiten Hadrians vieles von der Griechischen Sprache in die Geseze gemischt; und Antonin der Fromme, Severus, und andere haben viele Rescripte Griechisch gegeben. Wie vieles Griechische finden wir nicht in den Schriften der Römischen Rechtsgelehrten, des Ulpianus, Marcianus, Pomponius, Celsus, Modestinus; wie manche Urtheile sind nicht Griechisch gegeben, ja auch manche Testamente sind Griechisch verfasst worden. Wie manche Geseze können ohne die Griechische Sprache gar nicht erklärt werden? Was hat ferner die Veränderung des Kayserthums bei der Theilung des Occidents und Orients für einen hieher gehöerigen Einfluss

aus gehabt? Sind nicht die Novellen d) Griechisch verfaßt? es mögen nun alle, oder nur die meisten Griechisch verfaßt gewesen sein, sie mögen ferner zuerst griechisch herausgegeben, oder erst aus der Lateinischen in die Griechische Sprache gebracht worden sein, so kan doch die lateinische Uebersetzung nicht ohne den Griechischen Text gut verstanden werden. Ein vorzügliches Beispiel aber geben die 60. Bücher βασιλικῶν e) die Griechisch verfaßt waren, und von den Zeiten des Basilius Macedo oder vielmehr seines Sohns des Leo Philosophus bis zu dem Ende des orientalischen Kayserthums, mit ausschließung des Iustinianischen Gelezbuches gegolten haben, und welche, ungeachtet sie durch das Iustinianische Gelezbuch wieder verdrungen worden sind, dennoch manche Erläuterung schaffen. Endlich aber haben wir noch manche juristische Bücher von jenen Zeiten, die Griechisch verfaßt waren, als von dem Constantinus f)

C 2

Har-

d) idem sentit MORHOFIUS in Polyhist. Tom. III. p. 588. cæterum, quoniam omnes Novellæ Græcæ lingua sunt conscriptæ, vel inde videmus, quam utilis sit Icto Græcæ linguæ notitia.

e) v. FABRICII Bibl. Græc. Lib. VI. cap. 6. præcipua memorantur scripta, quæ hic allegantur.

f) Hic liber extat in Bibl. univers. nostræ. Epitome juris civilis &c. quæ legum prochiron & hexabiblos inscribitur, aut. Constantino Harmenopulo nemophylace & iudice Thessalonicensi, Paris. 1540.

Harmenopulus, einem Theſſalonicher, ein *πρόχειρον νομικόν*, oder manualejuridicum, von dem Eustathius, *περί χρονικῶν διασχυμάτων*, oder, de temporalibus Præscriptionibus, und vorzüglich die Institutionen des bekannten Theophilus, welche Griechisch geschrieben sind. Alles dieses beweiset den Nutzen der Griechischen Sprache in dem Theoretischen Theile des Rechts hinlänglich, und man könn- te sich auf das Zeugnis der Pandecten allein berufen, die so oft Griechischer Schriftsteller Meldung thun, als des Platons, Homers &c.

Huic viri Doctissimi judicio hoc tantum addam, quod & magna juris Romani pars in stoicæ Philosophiæ accuratiore cognitione niti soleat, quæ ex græcis fontibus hauriri potissimum debet, unde facile constat Græcæ linguæ studia non ornare modo jurisconsultum, sed eidem quo- que permagno esse adjumento & præsidio. Præcipue etiam vobis, amici æstumatissimi, usui est historiæ studium, cujus præcipue libri, e g. Diodorus Siculus - Dio Callius &c. sunt, ex quibus antiquitates Romanas, vitas impe- ratorum &c. discere juvabit. Qua vero Lin- gua scripti?

Nonne iterum Græca?

Apud Homerum jam, principem illum & patrem omnium poetarum inveniuntur loca, quæ in jure Romano allegantur, ex eoque illu- strantur. e. g. De donatione mortis causa, ubi dona-

donatio, qua Telemachus Piræum affecit memoratur: g)

πεῖραι, ἔγὰρ τ' ἴδμεν ὅπως ἔσαι τὰ δὲ ἔργα,
 εἰπεν ἐμὲ μνηστῆρες ἀγήνορες ἐν μεγάροισι.
 λάθρη κτείναντες πατρῷα πάντα δάσονται.
 αὐτὸν ἔχοντά σε βέλομ', ἐπαυρέμεν, ἢ τινα
 τῶν δὲ
 εἰ δὲ κ' ἐγὼ τέτοισι φόνον καὶ κῆρα φυτεύσω,
 δὴ τότε μοι χαίροντι φέρειν πρὸς δώματα
 χαίρων.

Piræe, incertus quoniam rerum exitus
 harum est,

Si tacita incautum stolidi me forte necare,
 Morte proci poterunt, & opes vexare paternas.
 Hæc ego te malo, quam illorum quempiam
 habere.

Sin ego eos iusta meritos affecero clade.
 Tum mihi tu læto reddas illa omnia lætus.

Alterum addam locum de emtione & venditione ex Iliad. 7. vers. 472.

ἐνθεν ἄρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
 ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἰθωνι σιδήρῳ
 ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτοῖσι βόεσσιν,
 ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσσι.

Illinc vinum emebant capitibus - comati
 Achivi,

Alii quidem ære; alii autem splendido ferro.
 Alii autem pellibus, alii vero ipsis bobus;
 Alii etiam mancipiis.

C 3

Sic

g) Odyss. rapsod. 17 - v. 88 - 93.

Sic plura occurrunt loca, quæ vero, ne longior sim, cuilibet ipsi legenda relinquam.

Exemplorum magna vis est. Proponite igitur vobis ad imitandum virum, jurisprudentiæ laude nulli secundum, eumque imitamini.

Quam multis hæc Academia exemplis abundat!

Imitare itaque legum studiosissima corona juvenum optimorum, imitare, inquam, utrumque HOFFMANNVM, KAPFFIVM, HOFACKERVMBREYERVMSCHOTTIVM - viros, quibus Tubinga nostra jure gloriari potest. -

Venio nunc ad vos, Commilitones Suavissimi, qui arti Medicæ operam vestram dicatis! Et vobis, (si placebit auscultare) quædam afferam, quæ animum vestrum ad rite cognoscendam linguam Græcam accendere possint. Benevolas & patientes itaque mihi præbete aures!

Cogitate, patrum medicinæ libros Græce litteris mandatos esse, quos si intelligere nequeatis, a solida medicæ artis cognitione profecto longe abestis.

Hippocrate h) quis vestrum carere poterit?

Quis autem illum cum fructu leget & intelliget, nisi accurata græcarum litterarum cognitione instructus?

Cogi-

h) Vitam illius legite in Fabr. B. G. lib. 6. c. 7. p. 675. & libro II. p. 840. MORHOFII Polyhistor vol. III. p. 602.

Cogitate Ianum Cornarium, in quo incredibilis fuit litterarum Græcarum peritia, cuique præter Galeni, Artemidori, aliorum, Hippocratis versionem latinam debemus. Quid dicam de Andrea Ellingero, qui de Hippocratis Aphorismis non uno modo meritus est! At, inquiet aliquis, cum habeamus versiones, cur multa cum molestia linguam Græcam discamus?

O Amici! Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ, ceterum ad hanc objectionem infra respondebo. Legi egomet haud ita pridem Hippocratis aphorismos, sed quantum intercedat discrimen inter versionem & textum græcum bene sensi.

Quamvis accuratissima enim confecta versio fit, tamen non omne elegans, omne suave, & dulce nobis ostendit, quod in fonte ipso legere est.

In omnibus Medicinæ partibus, Physiologia, Botanica, Chymica, Pharmacopæa, aliis, veteres habemus præcursores, qui eam ob causam eo diligentius evolvendi sunt.

Quot scripsit Hippocrates, e. g. *περὶ ἀγμῶν*, de fracturis.

περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων,
de æeribus, aquis, locis.

περὶ αἰῶνος, de ætate hominis, i)
περὶ διαίτης ὑγιαίνοντων.

C 4

De

i) Præcipue illustrarunt libellum de ætate hominis Theodorus Zwingerus, Joh. Lamantius.

De diætâ sanorum ,
 περὶ εὐχρημοσύνης de decoro medici.
 περὶ ἰατρῆς, de medico, seu de officio medici.
 περὶ νέστων de morbis.
 περὶ ὄψιος, de visu, sive videndi acie cor-
 rupta ac viata per manum curanda.

Legite amici optimi plura Hippocratis,
 quæ, ne vobis sim molestus, hic prætermitto.

Pergo nunc ad Galenum k) medicum in-
 signem, & tanta eruditionis copia præditum,
 ut, si ab Hippocrate discesseris, nemo de iis,
 qui peritissimi fuere, jure ei anteponatur.

Ipso optimi l) imperatoris judicio, γνή-
 σιος ἰατρὸς καὶ μόνος φιλόσοφος dictus fuit.

Nonne illius scripta cuique medicæ artis
 studioso scitu utilissima continent e. g. περὶ
 ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων,

De anatomicis administrationibus Lib. IX.
 nonne utiles? nonne pene necessarii?

ὅτι ἄριστος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος,
 Quod optimus medicus sit quoque Philo-
 sophus.

περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τῆς σώματος ἡμῶν,
 de optima corporis nostri constitutione.

περὶ διαφορᾶς πυρετῶν, de differentiis febrium.
 Libb. II.

ἔισα-

k) Opera illius in Bibliotheca universitatis nostræ ex-
 tant in fol. Vol. III.

l) Antonini pii. Fabric. Bibl. Gr. Lib. IV. p. 510.

εἰσαγωγή ἢ ἰατρὸς, introductio seu Medicus. Quos libros ignorare, quem non pudeat! Scietis vero ipsi, Hippocratem Ionica Dialecto, Galenum vero forma dicendi fere Platonica, i. e. attica dialecto usum fuisse. m) Sufficiat hos nominasse, ut nil de Nicandro, nil de Dioscoride, nil de Aretæo, nil de Theophilo medico, aliisque dicam.

Unum addam exemplum ex Poëta antiquo n.) (Ruso forte Ephesio) de viribus herbarum. τὰς πυρέσσοντας τὸ χαμαίμηλον θεραπεύει σὺν ῥοδίῳ λεῖον τετριμμένον, ὠφέλιμον δὲ τοῖς μετριάζουσιν τὸ φυτὸν, φύεται δ' ἐπὶ θηνοῖς τὸ βραχὺ καὶ κάλλιτον, ὃ βασιάζουσιν ἰητροὶ ἀρχομένῃ θέρει, μέγας ἥλιος ἡνίχ' ὁδεύῃ ἐβδόμιον ἰππεύσας τετράζυγον ἀντυγα πώλων.

Febricitantes o) chamæmelum curat p) cum rosaceo minutissime tritum: emolumento
C 5 est,

m) Doctrinam Dialectorum optime tradit. Joh. VERWEY, in nova via docendi græca. p. 295.

n) FABRICII Bibliotheca Gr. L. III. p. 631.

o) Chamæmelon (Germanice, Camillenkraut) Herba vulgo nota, ab odore mali sic dicta; Anthemis aliûs. Gesneri thesaur. p. 873.

Chamæmelum dicitur διὰ τὴν πρὸς τὰ μέλα ὁμοιότητα τῇ ὀσμῇ. Dioscor. III. 154.

p) Febres arcere chamæmelum præter Diosc. & Galenus Tom. 2. opp. edit. Bas. Græc. p. 33. docet, qui tamen non omnes, sed eas nimirum febres chamæmeli perunctione sanari putat, quæ citra inflammationem visceris alicujus infestant, ac præsertim, quæ ex humoribus biliosis aut cutis densitate proveniunt.

Cæte-

est, adversa valetudine laborantibus: stirps hæc nascitur in arenosis locis brevis & pulcherrima: quam versant Medici ineunte æstate, magnus sol quando regens habenas incedit septimo agitans quadrijugo orbe equos.

Nonne fere omnia vocabula technica ex Græca lingua desumpta sunt? quæ nova est ratio, cur tantopere vobis commendem græcæ linguæ studium. Evolvite, Sodales optimi, & lectitate opera Parisiensia vestri SIGWARTI, cui in medendi arte nemo facile palmam eripiet. Invenietis illic, quam diligenter legerit Hippocratem, quantum operæ posuerit in Galeno!

Sequimini hunc virum peritissimum; Sequimini alios, JÆGERVM, STORRIVM, REVSIVM - DIEZIVM - viros in suo quemque studio celeberrimos!

Hactenus singulis dixi, quantum commodi afferat Linguæ Græcæ peritia in sua cuique disciplina. Nunc autem venite omnes, ad unum omnes, & discite, quantum utilitatis habeat Lingua Græca in Philosophia, quæ mater est omnium scientiarum, & qua neglecta neque in litteris sanctioribus, neque in jurisprudentia, neque in arte medica ad solidam pervenire potestis eruditionem.

Quan-

Cæterum nolite indignari, & dicere, me in alienam messem falcem immittere! Nota hæc est ex Fabricio, quamvis etiam ipse evolverim hunc Galeni locum.

Quantum utilitatis præstat Lingua Græca
in historia Philosophica!

Diogenes Laërtius q) reliquit decem libros de vita, placitis, & acute dictis Philosophorum clarorum. Opus hoc utilissimum est, iis imprimis, qui historiam Philosophicam cognitam sibi reddere cupiunt. Stylus ejus est facilis, perspicuus, & satis elegans, quamvis contrarium affirmet Bayle r.) Habemus in libris Diogenis Laërtii, (ut singulos tantum nomen) vitam & placita Anaxagoræ, Apollonii, Aristippi, Aristotelis, Biantis, Demetrii Phalerei, Diogenis Cynici, Epicuri, Euripidis, Thaletis, Zenonis, aliorum, quos nominare nimis longum esset. Quid memorem Pythagoram, qui immortale sibi peperit nomen, quod hujus auspiciis a natura ad artem Philosophia est traducta s). Vtrum scripta reliquerit non liquet; ejus tamen nomen præ se ferunt ἐν illα χεῦτα, car-

q) Varias editiones narrat FABRICIUS, B. G. Libr. IV. p. 600.

r) il y a mille endroit obscurs & ambigus dans Diogene Laërce. Cela ne lui fait guere honneur. BRUKER, p. 365.

Debemus ei historiæ Philosophicæ opus, sine magno quidem judicio corrasum, ac immortalis tamen famæ, sine eo enim in Philosophiæ Græcæ historia caligaremus.

s) S. R. Dn. D. BÜSCHING l. c. p. 70. Bruker p. 221. seq. Cic. Tusc. quæst. lib. 5 cap. 8. 9. 10. Nec Pythagoras nominis solum inventor, sed rerum etiam ipsarum amplificator fuit. Fabr. B. G. Tom. II. p. 467.

carmina, quæ aurea majores dixerunt ob insignem illorum & utilitatem & gratiam.

Quid dicam de Ocello Lucanot) de Cebete? u) de Aeschine Socratico v) qui posterior ex atticis oratoribus palmam cessit Demostheni, reliquis suæ ætatis dubiam fecit.

Nonne & horum extant scripta? illius de natura universi, Cebetis tabulæ? Aeschinis epistolæ? quamvis sint, qui de earum fide dubitent. Venio nunc ad Te, Xenophon mellitissime! In tuam laudem multa dicere nil attinet.

Permittite quæso, amici eximii, ut describam locum ex præfatione in Xenophontis opera, quæ prodierunt cura Thiemii, Lips. 1763. Audite, quid auctor præfationis, quid vir ille illustris, omniumque qui aliquid norunt facile princeps, ERNESTIVS, dicat de Xenophonte, quid de scriptis illius? Xenophontis ingenio quantum tribuam, quantum & utilitatis & suavitatis fructum ejus libris assidue legendis ceperim, alio loco dixi; nec alius est de græcis, quem magis commendatum esse cupiam studiis juventutis, græcas & artes bene intelligendi & scribendi discentis. Etenim, si Linguae Græcæ indolem cognoscere cupiant, quem doctorem adire possint, vel præferendum Xenophonti, vel parem: in cujus libris profecto est ipsa norma bene græcæ & Atticæ dictionis, ad quam
exigi

t) BRVKER, p. 241.

u) id. p. 145.

v) Diogen. Laërt. L. III. sect. 60. seqq.

exigi aliorum oratio debet? Bene sapere vis; quem tibi Horatius demonstrat fontem bene dicendi ac scribendi? hæ maxime sunt Socraticæ chartæ, quæ auctore eodem bene sapere doceant. Nec vero habet Græcia perfectius exemplum integræ perspicuitatis, dulcissimæque venustatis & urbanitatis, tum illius, quæ in toto orationis habitu & figura cernitur, tum ejus, quæ est in verbis singulis & formis loquendi. Quod autem genus orationis est usitatum apud nos, præsertim doctos homines, cujus exempla pulcherrima in libris Xenophontis desiderantur? qui, ut res ipsæ sunt, ita modo tenuiter narrat, modo ornate, adpersis verborum & sententiarum condimentis: qui non modo subtiliter, sed etiam cum gratia quadam differit, perspicuus & accuratus in explicando & confirmando, lenis in refellendo & reprehendendo, prudens in suadendo & dissuadendo, efficax in cohortando, in omnibus denique suavitate influens in animos. Laudandi quidem per omnes partes hominis nullum habet omnis antiquitas Græca & Latina exemplum par Agelliao Xenophontio. Colloquendi denique cum omni genere hominum, & de omni genere rerum, ea est gratia, ut nihil possit esse lepidius & suavius.

Sic vir græcarum litterarum cognitione accuratissima nescio an ulli secundus. Sic laudat ERNESTIVS Xenophontem. Et quid addamus, cum tanti viri testimonium nobis sit instar omnium. Audiamus tantummodo unicum adhuc Cele-

Celeberrimum WALCHIVM w) quænam ille sentiat de Xenophonte? Scriptor hic, inquit, summam laudem meretur. Est purus, perelegans, ab omni tumore, fuce & quæsito orationis genere alienus, concinnus, & qui atticam illam suavitatem & gratiam felicissime expressit. Hujus testimonio subscribere quis dubitet? Lectitate igitur, Amici Desideratissimi, & versate nocturna manu, versate diurna nostrum Xenophontem, cum tanta sit illius suavitas, tanta gratia!

Lectitate vos, qui animum ad jurisprudentiam applicuistis! ubi enim meliorem defensionis modum invenire potestis, quam in Xenophontis Apologia Socratis? Legite vos, qui in sanctiores litteras operam impenditis vestram, & intelligite, multa ex Xenophonte in libris N. T. (ut supra vidimus) illustrari posse, cujus rei specimen dedit pulcherimum modo laudatus RAPHELIUS. Legite vos, qui arti medicæ incumbitis, mellitissimum Xenophontem, & discite ex illo, quantum & vobis utilitatis præstet!

Si amatis seria habet, si delectamini jocis-invenieris, si quæritis utilia, præsto erunt. Uno verbo: omnibus est omnia.

Nonne scripsit de re equestri? Nonne de disciplina equestri? Nonne de Oeconomia? Nonne de augendis reipl. redditibus? Nonne de

w) in Introductione in Linguam Græcam, p. 34.

de venatione? Nonne de multis aliis rebus? Ullusne adhuc vestrum est, qui carere se posse dicat Xenophonte? x) Cum igitur ad res tam multas perutiles sint libri Xenophontis, hos legite quæso studiose. y)

Quid enumerem Platonem, qui magnum dialogorum reliquit numerum, philosophici, ethici, politici & phsyfici argumenti? z) Dictione in illis usus est peramoena, ut non defuerint, qui dicerent Iovem a) ipsum, si attice verba facere vellet, non aliter locuturum, & Cicero in oratore c. 8. Platonem appellet, non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimum auctorem.

Comitem addam Aristotelem, b) qui, quantum scripserit, & quantum utilitatis habeant ejus scripta, nemo facile erit, qui neget? Laudatur
vero

x) vitam Xenophontis habet Diog. Laërt. & Hutchinson in dissertt. II. quæ annexæ sunt editioni Thicmii plura in Xenoph. commentatus est.

y) Cic. in Cat. maj.

z) editiones recensent Fabricius Bibl. Gr. libro III. ab initio, & cel. Walchius in Instit. in L. G. p. 36.

a) Ammianus, XXII. ult. & ibi Vales.

b) Opera illius omnia græcè & latinè extant in Bibl. universitatis nostræ. Fabricius B. G. l. III. p. 107. & Walch. in instit. in L. G. stilum illius attico breviorum & constrictiorum, sine multo ornatu, proprium, nonnunquam ob nimiam breviter paulo obscurum, minus tamen ficcum, sed satis concinnum esse affirmant.

vero ab his c) culpatur ab illis. d) Sunt, qui laudaverunt insignem ejus pietatem, puosque de Deo sensus, adeo ut furripuisse eum ludæis nonnulla crederent. Sunt haud pauci inter Christianos. qui sibi persuaserunt ad sublimiorem Dei & doctrinarum puriorum notitiam illum pervenisse. Sunt, qui illi impietatem, animum audacem, levem, temerarium, parasiticum, proditionem, plagium, acerbissime objicerent, & bipedum nequissimum fuisse contenderent.

Utut hæc sint, tamen scripta ejus haud exiguam habent utilitatem.

Addam

c) Bayle: Averroës a dit, qu' avant qu' Aristote fût né, la nature n' étoit pas entièrement achevée; qu' elle a reçu en lui son dernier accomplissement, & la perfection de son être, qu' elle ne sauroit plus passer outre: que c' est l' extrémité de ses forces, & la borne de l' intelligence humaine.

Le cardinal Pallavicin ne fait point difficulté d' avouer en quelque façon, que sans Aristote, l' église auroit manqué de quelques - uns de ses articles de foi.

Di cio si doveva in gran parte l' obbligazione ad Aristotele, il quale se non si fosse adoperato in distinguere accuratamente i generi delle ragioni, noi mancavamo di molti articoli de Fede.

d) Bayle: Les Prêtres d' Athenes lui firent un procès d' irreligion. On ignore les circonstances de cette affaire. Diogen Laërce s' est contenté de nous dire * que le Prêtre Eurymedon accusa Aristote d' impiété, à cause de l' Hymne composé pour Hermias, & à cause d' une inscription gravée sur la statue du même Hermias au temple de Delphes.

* In vita Aristotelis, libr. 5.

Addam Theophrastum, e) cui debemus scripta aliquot de plantis, de lapidibus, ventis, pluvia, & maxime elegantissimum libellum, quem de characteribus morum inscripsit. Qui quidem adeo mihi placuit, ut una alterave lectione non fuisset contentus.

Ob divinam facundiam bis mille auditores habuisse dicitur in Laërtio f.) Hugo Grotius libellum de characteribus morum aureum vocat, & sane erat, cur ita vocaret. Mittam alios multos, ne justo longior sim; unum addam Sextum Empiricum, Pyrrhoniae sectae assecclam, & strenuum defensorem. Gente fuit Afer, professione medicus. Legite & hunc, g) si placer, legite hypotyposes pyrrhónicas. Addite autem Dissertationem Præceptoris nostri, illustris Dn. Prof. ΠΛΟΥΤΟΥ in Sextum Empiricum, quo uno exemplo autoritate dejectus Empiricus, nihil vobis inferet detrimenti. Unum tantum dabo exemplum. Attendite, quam pulchre, & solide refellerit fallam illam Empirici de existentia Dei opinionem. Lib. III. c. I. ubi ait; πῶς δυνησόμεθα ἐννοίαν θεῶν λαμβάνειν, μήτ' ἐστίαν ἔχοντες αὐτῆς ὁμολογούμενη, μήτ' εἶδος, μήτ' τόπον, ἐν ᾧ εἴη. Quomodo poterimus notionem

e) Fabricius Bibl. Gr. lib. III. p. 234.

f) Laërt. Lib. 5.

g) Nam neque eloquentia, neque ingenium, neque antiquitatis scientia deneganda est illi. Diogenem vero Laërtium studiosè legere debet, qui Sexto Empirico rite vult uti.

tionem Dei fumere, neque substantiam ejus habentes, de qua constet, neque formam, neque locum, in quo est. Legite responsionem & solutionem nostri PLOVCOVETI, p. 5. tum omne vobis evanescet dubium.

Hæc de Philosophis.

Non prætermittenda hic est historia profana; cujus plurimi libri græce litteris proditi sunt, & unicuique utiles, quin maxime necessarii fiunt, qui profundiorum historiæ cognitionem sibi acquirere studet. Quot habemus historicos Græcos, sine quibus in historia illorum temporum caligaremus. Memorabo tantum aliquos, e. g. Herodotum h) qui res Persarum, contra Græcos gestas novem libris est persecutus, in quibus docet & delectat simul.

Addam Thucydidem, qui historiam belli Peloponnesiaci cum Atheniensibus scribere aggressus cœptam telam non pertexuit. Rebus tractandis summum fidei studium adhibuit, seque Cicerone iudice, rerum gestarum pronuntiatorem sincerum & grandem præbuit. Laudarem hic Xenophontem, nisi supra jam Illustris ERNESTII sententiam de illo dedissem. Superfunt multi, e. g. Plutarchus, qui scripsit plura, inque his & vitas parallelas, quarum quaque bini illustres ejusdem ætatis viri

h) Fides illius sine justa causa, à quibusdam est in dubium vocata. Quo spectat Henr. Stephani Apologia pro Herodoto.

viri, alter Græcorum, Romanorum alter, inter se virtutum pariter ac vitiorum gradu comparantur. Polybius, Dionysius Halicarnassensis, Dio Cassius, Herodianus, alii plurimi silentio hic omittendi sunt, quoniam alienum foret, omnes hic recensere. Quisque cæteros addere poterit. Iuris cultoribus unicum transcribam locum ex cel. SCHOTTIO, ubi ita: ich komme nun auf die Geschichtschreiber, und will von diesen nur derjenigen gedenken, die ich für die vorzüglichste halte. Mit Uebergang des Polybs, dessen wenige vorhandene Fragmente uns nur wenige Schätze zeigen können, setze ich zuerst den Plutarch dessen Lebensbeschreibungen von Römischen angesehenen Männern sowohl, als auch seine Römische Fragen den Rechtsgelehrten manches Licht aufsteken können. So ist er z. E. der erste, von dem wir wissen, daß Romulus ein Gesetz von der Heiligkeit der Mauren gegeben, und die Todesstrafe auf die Beleidigung derselben gesetzt habe; ein Gesetz, auf welches in unsern Pandecten auch andere anspielen, als Z. E. in dem er die Stadtmauer von Rom *ὡς ἀβυστον καὶ ἰερὸν τόπον* beschreibt: So gibt er uns auch ein Beispiel von der Verweigerung des Richters, zu welcher Zeit sie geschehen solle, und daß sie nach der Sentenz, oder nach den vorgebrachten Verhandlungen nicht habe geschehen können.

Dionysius von Halicarnass ist ebenfalls für den Rechtsgelehrten von ungemeinem Nu-

zen, und es ist höchst zu beklagen, daß von seinen vortrefflichen Römischen Alterthümern nur so wenig bis auf unsere Zeiten gekommen. Er hat in seinen Schriften manches wichtige, und erläutert unsere römische Rechtswissenschaft nicht wenig; besonders aber, was die Materie von den Gesezen, ihrem Ursprung, und Fortgang betrifft. Nicht weniger muß auch hier des Dio Cassius Coccejanus Meldung geschehen, dessen Verdienste um die Rechtswissenschaft durch viele Beispiele erläutert werden können. Etwas besonders sagt er uns, Z. E. von der Einschränkung, in welcher diejenigen Richter, die durch das Loos gewählt wurden, leben mußten. &c. cum igitur nullus sit, qui historiae studio honeste se carere posse dicere queat, omnibus fontes magnopere commendandi videntur. Accedo ad Poëtas, & quantum hi quoque utilitatis secum ferant, quantum suavitatis, in animum inducam. Agmen sine dubio ducit omnium Poëtarum facile princeps, HOMERVS, qui exposuit historiam belli Trojani carmine heroico, quod Iliada inscripsit. Altero ejusdem generis poemate, quod Odyssëam appellavit fata complexus est Vlyssis, hujusque exemplo imperii felicitatem ex imperantis prudentia, legum sanctitate civiumque fide ac obsequio feliciter demonstravit. Inest in ejus carminibus singularis sublimitas & magnificentia, rerum naturæ accommodatissima. Copiosus est, & in inventionibus poeticis ingenii felicissimi. Est porro

λαῖαν ἄνω ὥθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότε ἀποσρέψασκε κραταίῃς
αὐτῆς, ἔπειτα πέδον δὲ κυλινδετο λαῖας
ἀναιδής.

αὐτὰρ ὅγ' ἄψ ὥσασκε τιταινόμενος· κατὰ
δ' ἰδρῶς
ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει. m)

Et ipsum Sisyphum adspexi, immensos
dolores patientem.

Lapidem gestantem ingentem utraque manu.
Profecto ille innixus manibusque pedi-
busque,

Lapidem fursum pellebat ad cacumen, sed
quando prope erat
Summitatem superaturus, tunc deficiebat
fortis vis

Rursus deinde ad solum volvebatur lapis
immanis,

Cæterum ille rursus pellebat intensus: su-
dor autem

Demanabat ex membris, pulvis autem ex
capite oriebatur.

Qua elegantia describit celeritatem equo-
rum Æneæ? n)

αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῶεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρκεαν,
ἄκρον ἐπ' ἀνθερίκων θέον, εἶδε κατέκλων.
ἀλλ' ὅτε δὴ σκιρτῶεν ἐπ' εὐρέαν ὤτα θαλάσσης,
ἄκρον ἐπὶ ῥήγμῖνος ἀλὸς πολιοῖο θέεσκον.

Iltæ

m) Odyss. XI. v. 592.

n) Il. XX. v. 226.

Istæ autem , quando saltarent in fertili
 arvo ,
 Per summum spicarum fructum currebant ,
 neque frangebant :
 At quum jam saltarent super lata dorsa
 maris ,
 In summitate litoris maris albentis curre-
 bant.

Apud Virgilium eundem fere invenimus
 locum o) cum describit celeritatem Camillæ :

Illa vel intactæ segetis per summa volaret
 Gramina , nec teneras cursu læsisset aristas ;
 Vel mare per medium fluctu suspensa tument
 Ferret iter , celeres nec tingeret æquore
 plantas.

Homerus quidem cæcus fuisse traditur ;
 tamen poësis illius magis est pictura , quam
 poësis. Quanto dolore afflictos nobis describit
 equos Achillis morte Patrocli ! p)

οὐδεὶς ἐνισκῆψαντε καρήατα. δάκρυα δὲ σφιν
 θερμαὶ κατὰ βλεφάρων χαμάδις ῥέει μυρο-
 μένοισιν ,
 ἡνιόχοιο πόθῳ· θαλερὴ δὲ μιαίνετο χαίτη ,
 ζεύγλης ἐξεριπῆσα παρὰ ζυγὸν ἀμφοτέ-
 ροισι.

Solo inclinantes capita : lacrumæ autem ipsis
 Calidæ ex palpebris in terram fluebant plo-
 rantibus

D 4

Aurigæ

o) Virgil. Æneid. 7. v. 808.

p) Iliad. XVII. 437.

Aurigæ desiderio : florida autem fœdabatur
coma,

Circulo excidens juxta jugum, ambobus.

Cui ignotus est locus ille pulcherrimus : q)

ἦ, καὶ κυανέησιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε κρονίων.
ἀμβρόσια δ' ἄρα χαίται ἐπερρώσαντο ἀνὰ κλισίῃ,
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο μέγαν δ' ἐλέλιξεν
Ὀλύμπου.

Dixit, & nigris superciliis annuit Saturnides,
Ambrosiæ autem comæ defluxerunt regis
Ex capite immortalis, ac magnum concussit
Olympum. r)

Hunc locum imitati sunt Poëtarum illustrissimi. e. g. Virgilius :

Annuat & totum nutu tremefacit Olympum.

Ovidius :

Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem, cum qua terras, mare, sidera,
movit.

Horatius :

Regum verendorum in proprios greges,
Reges in ipsum imperium est Iovis,
Clari giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.

Unde

q) Iliad. I. 532.

r) Memini me legere dissertationem Cel. Dn. SEYBOLDI in Odyssæam Homericam, Tub. quam etiam cunctis Homerum legentibus etiam atque etiam commendo; ut & Schreiben über den Homer an die Freunde der Griechischen Litteratur, von Seybold, Prof. in Jena 1772.

Unde plures sententiæ & Adagia ortum ducunt, nonne ex Homero? e. g.

Rapitur in scyllam navis, quæ fugit Charybdim. *ρίπτεται εἰς σκύλλαν βάρεισσι φεύγουσα χαρύβδι.*

Turpe est vana loqui. *καπὸν δ' ἀνεμώλια βώζειν.*

Omnibus placere difficillimum est. *πᾶσι ἀρέσαι δυσχερέστατόν ἐστι.*

Sufficiat hæc de principe Heroicorum dixisse, revertor nunc ad Poëtas didacticos, & primo ad Pythagoræ s) aurea carmina.

Quam egregia in his præcepta! Quanta ad virtutem incitamenta! Quam commendat temperantiam: *κρατεῖν δ' εἰδιζέο τῶνδε, γαστρός μὲν πρώτιστα, καὶ ὕπνου, λαγνείης τε, καὶ θυμοῦ. πρήξεις δ' αἰχρὸν ποτε μήτε μετ' ἄλλῃ μήτ' ἰδίῃ πάντων δὲ μάλισ' αἰχύνειο σαυτόν.*

Ceterum his superior esse assuesce, Ventre quidem primum, & somno & libidine. Et iracuudia. Turpe vero quippiam nunquam facies nec cum alio,

Nec tecum, sed omnium maxime te ipsum reverere?

Quam aurea dat præcepta ad excutiendum animum consummato die!

D 5

μνηδ'

s) Vitam ejus legimus in Cel. Harlesii Anthologia, cum notis in carmina ipsius.

μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὀμμασι προσδέ-
ξασθαι,

πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων λογίσασθαι ἕκαστον.
πῇ παρέβην ; τί δ' ἔρεξα ; τί μοι δέον ἐκ
ἐτελέεσθαι ;

ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιδι. καὶ μετέ-
πειτα

δεινὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο. χρηστὰ δὲ
τέρπει

ταῦτα πόνει ταῦτ' ἐκμελέεσθαι. τέτων χρη-
εἶραν σε.

ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἵχνια θήσει.

Neque somnum mollibus oculis admittas.
Priusquam diurnorum operum singula ter
(animo) percurras.

Ubi transilii ? quid feci ? quid mihi ? cum
oporteret, non peractum est ?

Exorsus autem à primo percense : & deinde
Turpibus quidem perpetratis, increpare ;
bonis vero delectare.

Hæc labora, hæc meditare, hæc te amare
oportet.

Hæc te in divinæ virtutis vestigia con-
stituent t.)

Addo

t) Idem sentit Senec. Lib. III. de ira, ubi ita :
Sextius, consummato die : quod hodie malum
tuum sanasti ? cui vitio obstitisti ? qua parte me-
lior es ? interrogabat animum suum. Quid pul-
chrius hac consuetudine excutiendi totum diem !
Utor hac potestate, & quotidie apud me causam
dico. Cum sublatum est è conspectu lumen, to-
tum diem mecum scrutor, facta ac dicta mea re-
metior, nil mihi ipse abscondo, nil transeo.

Addo Phocylidem, u) in cujus poëmate admonitorio etiam multa præclara continentur.

Quam pulchre præcipit de reverentia erga Deum & parentes!

πρῶτα θεὸν τίμα, μετέπειτα δὲ σεῖο γονῆας.

Primum Deum cole, postea vero tuos parentes!

Quam eximia de justitia dat monita!

πᾶσι δίκαια νέμειν, μηδὲ κρίσιν ἐς χάριν ἔλκειν.

*μὴ ῥίψῃς πενίην, ἀδίκως μὴ κρίνῃς πρόσωπον.
ἢν σὺ κακῶς δικάσῃς, σὲ θεὸς μετέπειτα δικάσσει.*

Omnibus justa tribue, neque judicium ad gratiam trahere!

Ne abjicias paupertatem, injuste ne judica personam.

Quod si tu male judicaveris, Deus te postea judicabit.

Quam adhortatur ad exercendam veracitatem, liberalitatem, misericordiam, modestiam, mansuetudinem! quam detestatur avaritiam?

u) Fabricius Bibl. Gr. Lib. II. p. 442. Isocrat. orat. ad Nicoclem: σημειον δ' ἂν τις ποιήσῃ τὴν ἡσιόδου καὶ θεόγνιδος, καὶ φωκυλίδος ποίησιν. καὶ γὰρ τέτῃς φασὶ μὲν ἀρίστους συμβάλλειν γεγενῆσθαι τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων.

ritiam ? Quam egregiæ sunt cogitationes ejus de statu animæ post mortem , quas non possum non & hic transcribere.

καὶ τάχα δ' ἐκ γαίης ἐλπίζομεν εἰς φάος
ἐλθεῖν,

λείψαν' ἀποιχομένων· ὀπίσω δὲ θεοὶ τελέ-
θονται,

ψυχὰὶ γὰρ μίμνησιν ἀκέραιοι ἐν φθι μένοισι.
πνεῦμα γάρ ἐστι θεῶ χρησταῖς θνητοῖσι καὶ εἰκῶν.
σῶμα γὰρ ἐκ γαίης ἐχομεν , καὶ πάντες εἰς
αὐτήν

λυόμενοι κόνις ἐσμέν. αἷρ δ' ἀνά πνεῦμα δέ-
δεκται.

Et mox e terra speramus nos in lucem
prodituras

Defunctorum reliquias : postea vero dii
erunt.

Animæ namque incorruptæ manent in
mortuis.

Spiritus enim est Dei (donum) mortalibus
accommodatum , & imago Dei.

Corpus enim ex terra habemus ; & omnes
in eam

Resoluti pulvis fumus : cœlum vero spiri-
tum recipit.

E poëtis Lyricis producam tantum unum
alterumve. Cui ignota est Sappho Lesbica ? v)
ingenii poëtici virtutibus clarissima. Carmini-
bus illius suavitas singularis inest , & vis quæ-
dam,

v) Vitam dedit Harlesius in Anth. p. 199.

dam, quæ allicit & delectat. Exemplo fit
sequens carmen in mulierem adamatam:

φαίνεται Φοι τήνος ἴσος θεοῖσιν
ἔμμεν ὠνήρ, ὅσις ἐναντίον τοι
ἰζάνει, καὶ πλασίον αἰδὺ φωνοί-
σας ὑπακεί.
καὶ γελοίσας ἱμερόεν, τό Φοι τὰν
καρδίαν ἐν σάθεσιν ἐπτόασεν.
ὥς ἶδον τε βρόγχον, ἔμοι γὰρ αὐδᾶς
ἔδεν ἔθ' ἥκει.
ἀλλὰ καμμέν γλῶσσο' ἔαγ', ἂν δὲ λεπτὸν
αὐτίκα χρῶ πῦρ ὑποδεδρόμακεν,
ὀπτάτεσσιν δ' ἔδεν ὄρημι, βομβεῦ-
σιν δ' ἀκοαί Φοι.
καδδ' ἰδρῶς ψυχρὸς χέεται, τρόμος δὲ
πᾶσαν ἄγρει· χλωροτέρη δὲ ποίας
ἔμμι, τεθνάκην δ' ὀλίγω δέοισα
φαίνομαι ἄπνευς,

Videtur ille mihi par divis
Vir esse, qui adversus te
Sedet, & propius dulce profantem
Te auscultat.

Et ridentem amabiliter, quod mihi
Cor in pectoribus obstupescit:
Ut enim vidi te, in fauces mihi vocis
Nihil amplius venit.

Immo quidem lingua fracta est, & per
tenuem

Protinus cutem ignis demanavit.
Oculisque nihil video; bombitantque
Mihī aures.

Et

Et gelidus sudor defluit ; Tremorque
Occupat totam , pallidiorque herba
Sum : a moriendo paululam absens
videor exanimis.

Non minoris famæ laude insignis est Tyr-
tæus , poëta quondam egregius , cujus carmina
omnia collegit , Christ. Adolp. KLOZIVS , Al-
tenburg. 1767.

Tyrtæum excipiat ANACREON , w) cujus
versus fluunt a Musis Gratiisque quasi dictati.
Quamvis poëta suavissimus in carminibus suis
amorem & vinum spiret , inprimisque celebret,
tamen sobrie id facit , & in hoc poëseos ge-
nere nullum habet superiorem.

Ad unicum tantummodo carmen , amici ,
audiendum , aures mihi præbete benevolas ,
quo facto in admirationem sui vos rapiet poëta
ille Suavissimus :

Ερασμίν πέλεια ,
πόθεν , πόθεν πέταται ;
πόθεν μύρων τοςέτων ,
ἐπ' ἡέρος θέσσα ,
πνέεις τε καὶ ψεκάζεις ;
τίς ἐσί σοι μεληδών ;
Ἀνακρέων μ' ἔπεμψε
πρὸς παῖδα , πρὸς βάθυλλον ,
τῶν ἄρτι τῶν ἀπάντων
κρατῆντα , καὶ τύραννον .
πέπρακέ μ' ἢ κυθήρη ,
λαβῆσα μικρὸν ὕμνον

ἰγώ

w) Fabr. B. G . . lib. II. p. 567.

ἐγὼ δ' Ἀνακρέοντι
 διακονῶ τοσαῦτα;
 καὶ νῦν ὄρας, ἐκείνῃ
 ἐπιστολὰς κομίζω.
 καὶ φησιν εὐθεὺς με
 ἐλευθέρην ποιήσειν.
 ἐγὼ δὲ, κῆν ἀφῆ με,
 δέλη μενῶ παρ' αὐτῷ.
 τί γάρ με δεῖ πέτασθαι
 ὄρη τε καὶ κατ' ἀγροῦς,
 καὶ δένδρεσιν καθίζειν,
 φαγεῖσαν ἀγρίον τι;
 τανῦν ἔδω μὲν ἄρτον
 ἀφαρπάσασα χειρῶν
 Ἀνακρέοντος αὐτῆ.
 πιεῖν δέ μοι δίδωσι
 τὸν οἶνον, ὃν προπίνει.
 πιῖσα δ' ἂν χορεύσω,
 καὶ δεσπότην ἐμοῖσι
 πτεροῖσι συγκαλύψω.
 κοιμωμένη δ' ἐπ' αὐτῷ
 τῷ βαρβίτῳ καθεύδω.
 ἔχεις ἅπαντ' ἀπελθε.
 λαλίσεραν μ' ἔθηκεας
 ἀνδρῶπε, τῆς κορώνης.

Credo equidem, Amici Lectissimi, vos non
 indignaturos, si describam hic versionem Ger-
 manicam ex Celeberrimo Dn. HERDERO; x)
 Quid?

- x) Fragmente über die neuere deutsche Litteratur
 2 Samml. p. 343. versionem prosaicam habet
 Ramler, dritter Band, p. 43.

Quid? quod nullus dubito, quin vos eadem,
qua ego, voluptate legatis. Versio ipsa autem
sic sonat:

Woher du liebe Taube?
Woher so reich an Salben?
In deren Duft du schwimmest
Und sanft die Flügel schlägst --
Wohin gilt deine Reise?

„Du kennst mich nicht mehr, Alter!
„Anakreons Gespielin,
Die mit ihm trank und lachte
Und sich aus seinen Händen
Die goldnen Körner raubte
Und schlief auf seiner Leyer
Und vor der Morgensonne
Ihn in den schönsten Träumen
Mit ihren Flügeln deckte --
Kennst du mich noch nicht, Alter?

Ach! ich hab' ihn verloren!
Um dessen Grab die Amors
Und Grazien einen Hain
Von Rofs' und Myrth' gepflanzt;
Hier hab ich lang und immer
Vergebens! meinen Herren
Besuchet- und gegirret!

Zwar schenkte mich Cythere
Statt seines schönen Sperlings
Bald einem ihrer Knaben:
Der gab mir viel zu fliegen,
Zu essen und zu trinken
Und doch must' ich entfliehen!
Und habe lang auf Bergen,
Auf Feld und Baum gewohnt,
Und mich schon alt genähret,

Bis

Bis mich für meine Treue
 Cythere einem zweiten
 Anakreon jetzt schenket.
 Dem hat sie mich geschmücket,
 Dem wieder jung gesalbet,
 Dem schikt sie dieses Kränzchen,
 Der wird mich willig pflegen.

Nun Wanderer, weist du alles
 Von deiner alten Freundinn.
 Fast ist mein Duft verflogen,
 Fast machtest du mich schwazzhaft,
 Wie S . . und P . . Spazen.

Unicum hoc sufficere potest specimen ad
 Anacreontis ingenium, suavitatem & pulchri-
 tudinem cognoscendam.

Pergo igitur ad Pindarum y) quem Quin-
 tilianus institt. orat. l. X. c. l. mirifice lau-
 dat, & commendat: novem inquit, Lyricorum
 Pindarus longe princeps, spiritu, magnificen-
 tia, sententiis, figuris: beatissimus rerum ver-
 borumque copia, & velut quodam elegantiae
 flumine, propter quæ Horatius credit; ne-
 mini eum imitabilem. z)

Cele-

y) v. Fabricii Bibl. Gr. Lib. II, p. 551.

z) Libr. IV. Od. II.

Pindarum quisquis studet æmulari,

Jule, ceratis ope Dædalea

Nititur pennis, vitreo daturus

Nomina Ponto.

Monte decurrens velut amnis, imbres

Quem super notas aluere ripas,

Fervet, immensusque ruit profundo

Pindarus ore; &c.

E

Celeberrimus WALCHIVS a) hoc de illo fert iudicium : Poëta hic ob sublimitatem, verborum gravitatem & copiam merito laudatur ; adhæret tamen ipsi aliquid vitii cum propter nimias digressiones ; tum quod a sermone abrupto & nonnunquam paullo obscuriori non satis se potuit temperare. b) Scripsit odas seu Epicinia, ducta occasione a victoribus in solemnibus Græciæ ludis, Olympiis, Pythiis, Nemeis & Isthmiis, a quibus nomina carminibus suis impertivit.

Quam gestiât certamina canere, videmus ex hac oda, cujus tantum particulas quasdam describam :

Ἄριστον μὲν ὕδωρ • ὃ δὲ
 χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ
 ἄτε διαπρέπει νύ --
 κτὶ, μέγανος ἔξοχα πλέτα.
 εἰ δ' αἰεθλα γαρεύει
 ἔλδεα, φίλον ἦτορ,
 μηκέθ' αἰλὶς σκόπει

ἄλλο

a) In Introduct. in L. G. pag. 25.

b) RAMLER ita de nostro poëta sentit : 3 B. p. 40. Seine Gedichte kommen uns schwer vor, und dieses aus mehr als einer ursache. Erstlich wegen der großen Gedanken selbst, die sie enthalten ; zweytens, wegen der kühnen Wendungen ; drittens, wegen der neuen Wörter, die oft für die Stelle, wo sie stehen ganz allein gemacht sind. Endlich ist dieser Dichter auch voll geheimer Gelehrsamkeit die sich auf die Geschichte gewisser Geschlechter und Stædte bezieht ...

ἀλλὰ θαλπνότερον
ἐν αἵμα φαινὸν ἄστρον
ἐρήμας δὲ αἰθέρος.

— — — — —
— — — — — ἀλλὰ δωρίαν αἶμα
πὸ φόρμιγγα πασσάλῃ
λάβαν', εἰ τι τοι πίσας τε
καὶ φερενίκας χάρις
νόον ὑπὸ γλυκυτάτῃς
ταῖς ἔθηκε φροντίσιν.

Præstantissima quidem est aqua, & aurum, ardens ignis velut nocte, fulget superbas inter divitias. Si vero certamina canere gestis, anime mi, nec sole circumspice aliud fiventius interdiu lucidum astrum, desertum per aërem --- Sed Doricam citharam a clavo deripe, si qua tibi Pisæque & Pherenici decus animum dulcissimis immisit meditationibus. --

Pindarum excipiat Callimachus, c) cujus de ingenio, Præside Christiano Adolpho KLOZIO, egregie scripsit cel. ZIERLEIN, Rector desig. Scholæ Prentzlaviens. Halæ, 1770. Desuisse, ait laudatissimus Dn. ZIERLEIN, Callimacho illam ingenii summam vim, quæ spectatur inventionum varietate, sententiarum magnitudine, adfectuum vehementia. Illa vis, sic pergit cel. ZIERLEIN, qua Homerus, E 2 Sopho-

c) Omnium optima editio est:

Callimachi Hymni, Epigrammata, & fragmenta, cum notis integris H. STEPHANI, B. VULCANII, An. FABRI, Th. GRÆVII, R. BENTHEII &c. a Joh. Aug. ERNESTI.

Sophocles, Pindarus, animum lectoris movent, incendunt, abripiunt, nostro defuit. Hinc neque audaciam in illo animadvertimus -- Timor quidam apparet -- quare tutus humi incedere, quam cum periculo sese in altum tollere mavult: hinc, modo sibi a graviore lapsu cavere possit, contentus est mediocri plausu. Non in admirationem sui lectores rapit: non percellere eos audet: placide sensimque in animos illorum influit: non clamores, quos admirantia elicit, sed tacitam laudem postulat.

Studuit vero Callimachus, quæ natura negaverat, supplere arte, eruditione & diligentia. Hac effecit, ut comtus esset, limatusque, ut numeros poliret maxima cura, ut expenderet omnia carminum membra etiam atque etiam: resecaret, quæ redundare censeret, uuo verbo, non defatigata manu limam adhiberet utrique, licet atterentem illam potius interdum carmina, quam expolientem. Eruditionis copiam in Grammatico fuisse non mirum est, atque eam quoque pleno sacco in hymnis effundit; modo terrarum urbiumque plurium cognitionem ostentat; modo reconditas quasdam partes Mythologiæ attingit: nomina urbium hominumque semper cumulat --. Quod deinde probat per exempla vir doctissimus. Ingenium ejus Epigrammatibus nemo facile denegare poterit, qui attenta mente illa perlustravit, nec in illam Ovidii sententiam decidendet:

Battia-

ἔστι τι, ναὶ τὸν πᾶνα, κεκρυμμένον, ἔστι τι ταύτη,
καὶ μὰ διόνυσον, πῦρ ὑπὸ τῇ σποδιῇ.
οὐ θαρσέω· μὴ δὴ με περίπλεκε. πολλάκι
λήθει

τοῖχον ὑποτρῶγων ἡσύχιος ποταμός.

Est aliquis occultus, per Pana, est per
Bacchum;

Ignis aliquis sub hoc cinere.

Non audeo, noli me amplecti; sæpe latenter
Murum subrodit quietus amnis.

Hæc de Callimacho! Venio nunc ad
Poëtas Bucolicos, qui nos ducunt ad liquores
pellucidos amnium, virides riparum vestitus,
fontium gelidas perennitates, apricos colles,
segetes flavas; atque vestita floribus, herbis,
arboribus rura; & ubique animum dulcissima
afficiunt voluptate.

Quis suavior Theocrito e) qui triginta
nobis dedit Idyllia, & viginti duo epigramma-
ta? Dialecto utitur Dorica, & semper facilis,
sibi æqualis est.

Sumam exempli loco aliqua ex Idyllio,
in quod Celeberrimus Dn. FEDER, Professor
Philosophiæ in Academia Gœttingensi, vir,
cui multis & magnis nominibus obstrictus sum,
commentatus est. Inscribitur, amor Polyphemi
ex Theocrito, Ovidio & Metastasio, Erlang. 1765.
οὐδὲν

e) vitam & editiones enarrat FABRICIUS B. G.
vol. III. p. 429. & cel. WALCHIVS in libro sæpius
laudato, p. 41.

Editio b. REISKII sine dubio optima est.

ἀλλ' αὐτός τοῖστος ἐὼν, βοτὰ χίλια β'σκα
 κῆκ τέτων τὸ κράτιστον ἀμελγόμενος γάλα
 πίνω - - κ. τ. λ.

Forſan magis placet verſio RAMLERI f)
 Germanica, quam latina, quare eam hic ſub-
 jungam. Wider die Liebe, mein Nicias,
 gibt es kein Mittel, kein linderndes, kein
 heilendes, als die Muſen. Ein Mittel, das
 leicht, und angenehm, aber ſchwer von den
 Menſchen zu finden iſt. Du kennſt es wohl,
 da du ein Arzt, und der neun Gøettinnen ver-
 trauter Liebling biſt. Hiedurch erhielt Poly-
 phem, der alte Cyklope, der einmal unter
 uns lebte, ſeine verlorne Ruhe wieder, da-
 mals als er die ſchöne Galathee liebte, und
 ihm das zarte Milchhaar noch um Mund und
 Schlæfe keimte. Seine Liebe war keine Liebe,
 die auf Roſen ſchlæft, ſie war voll Wuth und
 Verzweiflung. --

Endlich fand er das lindernde Mittel.
 Sizend auf dem hohen felsen wandte er ſein
 Angeſicht gegen das Meer, und ſang: O
 ſchöne Galathee, warum verſtœſſeſt du den,
 der dich liebt? Du biſt weiſer als Milch, zar-
 ter biſt du als ein Lamm, leichter als ein hüpf-
 endes Reh, aber auch herber, als der unrei-
 feſte Herling. Du pflegſt hieher zu kommen,
 wann mich der ſüſſe Schlaf überfællt, allein du
 flieheſt wieder, wann mich der ſüſſe Schlaf
 ver-

f) Einleitung &c. I Band. p. 381.

verläßt; du fliehst wie ein Schaf, das einen argen Wolf flicht. Ich liebe dich schon, da du noch ein kleines Mäddchen warst, und zum erstenmal mit meiner Mutter heraufkamst, Veilchen auf dem Gebirge zu pflücken. Ich führte euch damals den Weg. Von der Zeit an habe ich nicht aufhören können, dich zu lieben; ich liebe dich noch immer! Aber du kehrst dich nicht hieran beim Jupiter! du kehrst dich nicht hieran. Ich weis wohl schöne Nymphen, warum du mich fliehst. Darum, weil ich ein langes borstiges Augenbraun habe, das mir über die ganze Stirn von einem Ohre bis ans andere reicht, und weil ich nur ein Auge habe, und weil mir eine breite Nase über die Lippen hängt. Aber so wie ich da bin, weide ich doch eine Heerde von tausend Schafen, und trinke die herrlichste Milch davon &c. --

Ex Bionis Idylliis unicum tantum liceat afferre exemplum, idque eam ob causam, quia in Bucolico genere optimis poetis si non superior, par tamen omnium in Græcia consensu habitus est Bion. Quid pulchrius hoc loco? --

αἰάζω τὸν Ἀδωνιν. ἀπώλετο καλὸς Ἀδωνις
 ὦλετο καλὸς Ἀδωνις, ἐπαιάζουσιν ἔρωτες
 μηκέτι πορφυρέοις ἐνὶ φάρεσι, κύπρι, κάθ' οὐδὲ
 ἔγρεο δειλαία, κυανοσόλε, καὶ πλατάγησον
 σαθρα, καὶ λέγε πᾶσιν, ἀπώλετο καλὸς Ἀδωνις.
 αἰάζω τὸν Ἀδωνιν. ἐπαιάζουσιν ἔρωτες.
 κεῖται καλὸς Ἀδωνις ἐπ' ὤρεσι, μὴρὸν ὀδόντι
 λευκῷ λευκὸν ὀδόντι τυπεῖς, καὶ κύπριν ἀνιᾶ

λεπτὸν ἀποψύχων. τὸ δὲ οἱ μέλαν εἴβεται
αἷμα

χιονέας κατὰ σαρκός. ὑπ' ὀφρύσι δ' ὄμματα
ναρκεῖ,

καὶ τὸ ῥόδον φεύγει τῷ χείλεος· ἀμφὶ δὲ τήνῳ
θνάτκει καὶ τὸ φίλαμα, τὸ μήποτε κύπρις
ἀφήσει.

κύπριδι μὲν τὸ φίλαμα καὶ ἐ ζώοντος ἀρέσκει
ἄλλ' ἐκ εἶδεν Ἀδωνις, ὃ μιν θνάσκοντ' ἐφίλασεν.
αἰάζω τὸν Ἀδωνιν. ἐπαιάζουσιν ἔρωτες.
ἄγριον, ἄγριον ἔλκος ἔχει κατὰ μηρὸν Ἀδωνις·
μείζον δ' ἅ κυθήρεια φέρει ποτὶ κάρδιον ἔλκος.
κεῖνον μὲν περὶ παῖδα φίλοι κύνες ὠρήσαντο,
καὶ νύμφαι κλαίουσιν Ὀρειάδες. αἱ δ' Ἀφροδίτα,
λυσάμενα πλοκαμίδας, ἀνὰ δρυμὲς ἀλάληται
πενθαλέα, νήπλεκτος, ἀσάνδαλος. αἱ δὲ βάτοι νιν
ἐρχομένην τείροντι, καὶ ἱερὸν αἷμα δρέπονται.
ὅξυ δὲ κωκύεσσα δι' ἄγκεια μακρὰ φορεῖται,
ἄσσύριον βοόωσα πόσιν, καὶ παῖδα καλεῦσα.
ἀμφὶ δὲ μιν μέλαν αἷμα παρ' ὀμφαλὸν ἤωρεῖτο.
στάθεα δ' ἐκ μηρῶν φοινίτσετο. οἱ δ' ὑπομαζοὶ
χιόνει τοπάρροιθεν Ἀδώνιδι πορφύροντο.
αἶ, αἶ τὰν κυθήρειαν, ἐπαιάζουσιν ἔρωτες.
ᾤλεσε τὸν καλὸν ἄνδρα, συνᾔλεσεν ἱερὸν
εἶδος.

κύπριδι μὲν καλὸν εἶδος, ὅτε ζώεσκεν Ἀδωνις.
κάτθανε δ' ἅ μορφαὶ σὺν Ἀδώνιδι κύπριδος, αἶ, αἶ.
ᾠρεα πάντα λέγοντι, καὶ αἱ δρυεῖς, αἶ τὸν Ἀδωνιν.
καὶ ποταμοὶ κλαίουσιν τὰ πένθεα τὰς Ἀφροδίτας,
καὶ παγαὶ τὸν Ἀδωνιν ἐν ᾠρεσι δακρύοντι,
Ἀνθεα δ' ἐξ ὀδύνας ἐρυθραίνεται. αἱ δὲ
κυθήρη

πάντας

πάντας ἀνὰ κναμῶς καὶ ἀνὰ πτόλιν
οἰκτρὸν αἶδει,
αἶ, αἶ, τὰν κυθήρειαν. ἀπώλετο καλὸς Ἀδωνις.
ἀχὼ δ' ἀντεβόασεν, ἀπώλετο καλὸς Ἀδωνις.
κ. τ. λ.

Non possum non iterum subjungere versionem RAMLERI g.) Germanicam, quam legisse profecto nullum vestrum poenitebit.

Ich klage den Adonis! der schöne Adonis ist nicht mehr! Alle Liebesgötter klagen mit mir: Er ist nicht mehr, der schöne Adonis! was schläfst du, o Cythera, auf purpurnen Decken! stehe auf, Unglückselige, zeuch Trauerkleider an, und schlage an deine Brust, und sage der ganzen Welt: er ist nicht mehr, der schöne Adonis! Ich klage den Adonis, ihn klagen alle Liebesgötter. -- Er liegt, der schöne Adonis ligt ausgestreckt auf dem Gebirge. Ein mörderischer Zahn hat seine zarte Hüfte verletzt. Noch einen letzten Seufzer athmet er, und Cypria verzweifelt. Ein schwarzes Blut rint über seinen Leib, derblendender ist, als der Schnee. Das Licht seiner Augen verlischt; die Lippen erblaffen; Adonis stirbt. Cypria gibt ihm noch die letzten Zeichen ihrer Zärtlichkeit: aber Adonis empfindet sie nicht. Ich klage den Adonis, ihn klagen alle Liebesgötter.

Seine

Seine getreuen Hunde kamen, und winselten. Ihn haben die Oriaden auf ihren Bergen beweint. Und Venus, untröstlich, mit aufgestellten Haaren, mit nackten Füßen, schweift durch die Wälder: Dornen trinken ihr Blut, das Blut einer Göttin! Heulend irrt sie in den Thälern, und ruft ihren Assyrischen Gemahl, und ruft ihren Geliebten. Indessen fließt das schwarze Blut unaufhörlich aus seiner Wunde, es fließt auf seine Brust, und färbt diese weisse Brust mit Purpur.

Wehe! ach wehe dir! Venus! so klagen alle Liebesgötter. Venus hat den schönsten Gemahl verloren, und mit ihm ihre ganze göttliche Gestalt. Reizend war ihre Schönheit, so lang Adonis lebte; nun stirbt sie mit dem Adonis dahin. Die Berge die Wälder rufen: wehe um den Adonis! die Flüsse, die Quellen beweinen die Schmerzen der Göttin; alle Blumen verlieren ihren Glanz: dann Venus jammert auf allen Hügeln, und durch die ganze Stadt: wehe! ach wehe dir, Venus! der schöne Adonis ist nicht mehr!

Echo antwortet: der schöne Adonis ist nicht mehr. &c. --

Addam unum tantum alterumve ex poetis Tragicis. Thespis, h) primus Tragicus Athenis agmen duceret, si ulla illius Tragedia superesset. Missio igitur hoc Æschylum i) adjun-

h) FABRICIUS B. Gr. l. II. p. 2600.

i) Idem, pag. seqq.

adjungam , cujus septem extant Tragœdiæ. Apud Hieronem Siciliae regem aliquandiu in honore vixisse dicitur. k)

Quantum ab Æschylo accesserit Græcæ Tragœdiæ plura docent veterum testimonia , quorum tantum unum subjeciam.

Philostratus ita : εἰ γὰρ τὸν αἰχὺλον ἐν-
 θυμηθεῖμεν ὡς πολλὰ τῇ τραγωδίᾳ ξυνεβάλε-
 το , ἐοῦντι τε αὐτὴν κατασκευάσας καὶ ὀκρίβαντι
 ὑψηλῶ , καὶ ἡρώων εἶδεσιν , ἀγγέλοις δὲ καὶ ἐξαγ-
 γέλοις καὶ οἷς ἐπὶ σκηνῇ τε καὶ ὑπὸ σκηνῆς χρὴ
 πράττειν. Si Æschylum consideremus , quam
 multa is Tragœdiæ contulerit , nam & sirmate
 ornavit , & sublevavit cothurnis , & pulpito
 excelso grandiore fecit , & Heroum formis
 nunciis , & iis omnibus , quæ in scena aut sub
 scena agenda sunt.

Cum Poëtæ priores Tragici ludicro fere
 sermone ac γελοία λέξει fuissent usi , Æschy-
 lus primus sectatus est μεγαλοφωνίαν & genus
 scribendi ἄδρὸν , de quo Quint. Tragœdias pri-
 mus in lucem protulit , sublimis , & gravis ,
 & grandiloquus , sæpe usque ad vitium : sed
 rudis in plerisque ac incompotitus , propter
 quod correctas ejus fabulas in certamen de-
 ferre posterioribus Poëtis Athenienses permi-
 sere , suntque eo modo multi coronati.

Sequa-

k) Desumpta est hæc nota ex b. CRVSI, Prof. G.
 L. quondam Celeberrimi Tub. editione, qui 1560.
 in Æschylum habuit collegium.

Sequatur SOPHOCLES, l) qui auctor est, si ab iis, quæ de hoc scriptore periere, discedimus, septem Tragædiarum. Ab Æschylo Poëticam edoctus, tamen magistrum in certamine tragico vicit. Decorum etiam studiosior est Æschylo.

Mirifice movet, &, quocunque vult, trahit legentium animos. Accedit apud ipsum dictionis perspicuitas, suavitas, & castitas, tum & verborum pondus & gravitas. Unicum tantummodo ex illius Oedipo afferam exemplum, cujus versionem Germanicam ex RAMLERO m) addam, quod intellecturos hunc locum amando, ut nexum perspiciant, quia hic locus non est, tam prolixè de illo agendi. n)

ἀγ.) ἢ μὴ μίᾱσμα τῶν φυτευσάντων λάβης;

οἱ.) τῆτ' αὐτὸ, πρέσβυ, τῆτό μ' εἰσαεῖ φοβεῖ.

ἀγ.) Ἀρ' οἶδα δῆτα πρὸς δίκης ἔδ' ἐν τρέμων;

οἱ.) πῶς δ' οὐχὶ, παῖς γ' εἰ τῶν δε γεννητῶν
ἔφην.

ἀγ.) ὅθ' οὐνεκ ἦν σοι πόλυβος ἔδ' ἐν ἐν γένει.

οἱ.) πῶς εἶπας. οὐ γὰρ πόλυβος ἐξέφυσέ με;

ἀγ.) οὐ μάλλον ἔδ' ἐν τῆδε τ' ἀνδρὸς ἀλλ' ἴσον.

οἱ.) καὶ πῶς ὁ φύσας ἐξ ἴσῃ τῷ μηδενί.

ἀγ.) ἀλλ' ἔσ' ἐγείνατ', οὐ τ' ἐκείνος, οὐτ' ἐγώ.

οἱ.) ἀλλ' ἀντὶ τῆ δὴ παιδὰ μ' ὠνομάζετο;

ἀγ.) δῶρόν ποτ' ἴδ'ι, τῶν ἐμῶν χειρῶν βαβῶν,

οἱ.) καὶ θ' ὥδ' ἀπ' ἄλλης χειρὸς ἔσπερξεν μέγα;

ἀγ.)

l) FABRICII B. G. Lib. II. p. 619.

m) RAMLERI Einleit. II. Band. p. 326.

n) Transcribo hunc locum ex exemplari B. Crusii, qui & in Sophoclem 1561. habuit collegium.

ἀγ.) ἢ γὰρ πρὶν αὐτὸν ἐξέπεισ' ἀπαδία.
 οἱ.) σὺ δ' ἐμπολήσας, ἢ τεκῶν μ' αὐτῷ δίδως
 ἀγ.) εὐρὼν ναπαίαις ἐν κιθαιρῶνος πτυχαῖς
 οἱ.) ὥδοιπόροις δὲ πρὸς τί τῆςδε τῆς τόπης
 ἀγ.) ἐνταῦθ' ὀρείοις ποιμνίοις ἐπεσάτην.
 οἱ.) ποιμὴν γὰρ ἦθα, καὶ πὶ θητεία πλάνης;
 ἀγ.) σοῦ γ' ὦ τέκνον σωτήρ γε ὦ τότ' ἐν χρόνῳ.
 οἱ.) τί δ' ἄλγος ἔχοντ' ἐν κακοῖς με λαμβάνεις;
 ἀγ.) ποδῶν ἂν ἄρθρα μαρτυρήσειεν τὰ σά.
 οἱ.) οἴμοι· τί τῆτ' ἀρχαῖον ἐννέπεις κακόν;
 ἀγ.) λύω σ' ἔχοντα διατόρους ποδοῖν ἀκμάς.
 κ.τ.λ.

Der Bote. Fürchtest du dich also, an denen, die dir das Leben gegeben haben, eine unrechte That zu begehen?

Oedipus. Ja, dieses fürchte ich, guter Alter, dieses fürchte ich noch immer.

Der Bote. So wisse, daß du dich ohne Ursache fürchtest.

Oedipus. Wie? ohne Ursache? Bin ich nicht ihr Sohn?

Bote. Darum, weil dich Polybus Geschlecht nicht das geringste angeht.

Oedipus. Was sagst du, ist Polybus nicht mein Vater?

Bote. So wenig als der Mann, der hier vor dir steht.

Oedipus. So wenig als einer, der mich gar nichts angeht? . . . Er, der mir das Leben gegeben hat?

Bote. Ich sage, dir hat er das Leben nicht gegeben, so wenig, als ich.

Oedi-

Oedipus. Und warum nannte er mich dann seinen Sohn?

Bote. Wisse, daß er dich einst, als ein Geschenk von meiner Hand empfangen hat.

Oedipus. Von einer fremden Hand: und das hat ihn zu einer so zärtlichen Liebe vermocht?

Bote. Das nicht, sondern weil er selbst keine Kinder hatte.

Oedipus. Du aber, hattest du mich gekauft, oder war ich dein eigenes Kind?

Bote. Ich hatte dich unter einem Baume gefunden, in einem Thale, am Cithæron.

Oedipus. In welcher Absicht warst du in diese Gegend gekommen?

Bote. Wegen der Weide auf den Bergen.

Oedipus. Du warst also einer von den herumziehenden Lohnhirten?

Bote. Dein Erretter war ich damals, das war ich, o mein Sohn!

Oedipus. Und was war mir widerfahren? In welchem traurigen Zustande fandest du mich?

Bote. Deine Fußsohlen werden es bezeugen können.

Oedipus. Ach! von welchem alten Unfalle redest du da?

Bote. Die Füße waren dir durchstoßen, ich band dich los. &c.

Non autem silentio plane prætermittendi sunt oratores, quorum tantum hunc vel illum
in

in medium proferam, quo facto, ne vobis amici Desideratissimi, molestus fiam, filum statim abrumpam.

Lyfiam quis nescit? cujus autem ex multis orationibus nonnisi XXXIV. supersunt. o) Naturæ, non artis artificium dicuntur. Cicero Lyfiam scriptorem venustissimum & politissimum perfectumque oratorem dicit, quo nihil, addit Quinctilianus, si oratori satis sit docere quæras perfectius. Hunc comitatur Isocrates, magnus item orator, qui orationes unam & viginti, ac decem epistolas reliquit. p) Sermonem ejus purum & elegantem, sed nimis comtum & quasi calamistratum quidam dicunt, idque forsan eam ob causam, quod nimis longum tempus iis elaborandis consumferat. Sic e. g. plures annos impendisse traditur uni elaborandæ orationi panegyricæ, quam Alexander pacandæ Asiæ insumfit, & epistolam ad Philippum de pace jussus scribere, nondum illam ad finem perduxisse fertur, cum pax jam cum rege coaluisset.

Tres illius orationes Paræneticæ pulcherrimis sententiis refertæ, quarum nonnisi aliquas in medium producam.

In oratione ad Demonicum de officiis ita præcipit;

περὶ-

o) Fabric. B. G. l. II. pag. 892.

p) idem l. c. pag. 900.

πρῶτον μὲν ἐν εὐσέβει τὰ πρὸς τὰς θεάς,
μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμέ-
νον· ἐπεὶ μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπο-
ρίας σημεῖον, τῷ δὲ τῆς τῶν τρόπων κα-
λοκἀγαθίας τεκμήριον· τίμα τὸ δαμόνιον αἰ-
μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως.

Inprimis igitur Deos religiose colito : non
sacrificia modo faciendo, sed jurejurando etiam
conservando. Nam illud amplæ pecuniæ indi-
cium est: hoc morum integritatis argumentum.
Venerare Numen cum aliâs semper, tum
maxime, cum sacra publice fiunt.

τῷ μὲν τρόπῳ γίνεσθαι φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ
λόγῳ εὐπροσήγορος· ἐστὶ δὲ φιλοπροσηγορίας
μὲν τὸ προσφωνεῖν τὰς ἀπαντῶντας, εὐπροση-
γορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγ-
χάνειν. ἡδέως μὲν ἔχει πρὸς ἀπαντας, χρῶ-
δὲ τοῖς βελτίστοις, ἔγω γὰρ τοῖς μὲν ἐκ ἀπεχ-
θῆς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ.

Moribus tuis adsit affabilitas, verbis ur-
banitas. Est autem affabilitatis, obvius salu-
tare : urbanitatis, comiter eos appellare. Co-
mis in omnes eris, sed optimorum familiaritate
uteris. Sic aliorum inimicitias vitabis, alio-
rum tibi amicitiam conciliabis.

Hæc de Isocrate.

Pergendum jam esset ad Demosthenem,
Aeschinem, Lycurgum, Aristidem, Libani-
um, Julianum imp. ni laborarem brevis esse.

Sufficiant hæc, Amici Lectissimi, ad
commendandum vobis græcæ linguæ studium,
quamvis plura addi potuissent.

At,

At, inquiet aliquis, quò mihi linguæ græcæ studium? cum plures Græciæ scriptores lingua vernacula legere possim!

Nonne Anacreontem germanice vertit Uz & Gleim? Aeschinem Reiske? Aeschylum, Sophoclem, & Euripidem Steinbrüchel? Aristophanem - Clodius? Aristotelis Poëticam Curtius? Demosthenem - Reiske & Gottsched? Heliodorum - Meinhard, Reinhard? Herodianum Detharding? Herodotum, Goldhag? Hippocratis aphorismos - Timm? Homerum - Damm - Gries? Josephum Cotta? Moschum & Bionem - Grillo? Nonne vertit Musæum Bodmer? Polybium Scærgel? Platonis Phædonem - Timæus, Damm, Kœhler, Müller? Pindarum - Steinbrüchel, Damm? Socratis Apologiam, Müller, Heinze? Theocritum, Schwabe, Lieberkühn? Theophrastum Kiesling? Thucydidem Heilmann? Xenophontis Cyropædiam, Goldhagen & Zink? Ejusdem Memorabilia Socratis Heinze? --- Hieronem Helvetius! q)

Si quidam vestrum sunt (quos scio paucos esse) hos liberari velim hac opinione. Nonne dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ? Nonne turpe est, rivulos sectari, fontes vero nescire? Ideone auctores Græci in nostram vernaculam translati sunt, ut eo facilius lingua græca carere possimus? nihil minus.

F 2

Audi-

q) Celeberrimi Dn. Prof. HAVGII. Versuch einer Litterar. Histor. in Tabellen.

Audite responſionem aus dem ſchwæbiſchen Magazin , vierter Jahrgang, VI. Stük, pag. 443. Die Schriften der alten ſind noch lange nicht ausgeſchrieben. Es liegt noch viel Gelehrſamkeit in denſelben verborgen , und original - ſtücke - geſchiehet doch nichts neues unter der Sonnen. Alles , was die Gelehrte vortragen , iſt nichts als aufgewärmtter Kohl , Gellerts Hut neu aufgeſchlagen. ---

Ueberſetzungen ſind Copien zum Behuf der Unwiſſenheit erdacht. Und wo ſind die getreue Ueberſetzungen ? Wo iſt eine ohne Fehl ? Wie viele Irrthümer haben ſchon die Ueberſetzungen verurſacht ? r) Wie viel Zænke , wie viel Streitigkeiten ſind unter denen entſtanden , welche die Wahrheiten in

r) Pari modo ſentit Rollin, dans ſa maniere d' enſeigner & d' étudier les belles - lettres, pag. 265. y - a - t - il quelque verſion, ſur - tout parmi celles, qui ſont latines, qui rende tout l'agrément & toute la delicateſſe des auteurs Grecs ? Eſt - il même poſſible, principalement quand il ſ'agit d' un ouvrage de longue haleine, qu' un interprète y faſſe paſſer toutes les beautés de ſon auteur , & n' y trouve - t - on pas toujours un grand nombre des plus belles penſées affoiblies, tronquées, defigureés ? De telles copies, dénuées d' ame & de vie, ne reſſemblent pas plus aux originaux, qu' un ſquelette decharné à un corps vivant ? Homère, le poète ſi ſenſé, ſi harmonieux, ſi ſublime, devient puerile, inſipide, & d' une baſſeſſe inſupportable, quand on entreprend de le traduire en Latin mot à mot, comme ſ. Jérôme l'a ſagement remarqué.

in ihrer Grundsprache nicht lesen konnten? s) Man nehme nur das Exempel Hofii, der wegen einer unrichtigen Uebersetzung, weil er der griechischen Sprach nicht kundig war, verleitet wurde, einen gottlosen Irrthum zu unterschreiben. Und gesetzt, wir hätten vollkommene Uebersetzungen; so werden doch viele Irrthümer sich einschleichen wider den Sinn des Uebersetzers --- t)

F 3

Mu-

s) Id. pag. 273. il n'est pas possible d'entrer dans une étude sérieuse de la Theologie, sans le secours de cette langue. Sera-t-on en état de défendre la vérité contre les hérétiques, si l'on ne peut se servir des armes, que nous fournissent contre eux les pères Grecs? Le mot προσκυνεῖν employé par les pères du second concile de Nicée, pour marquer le culte, qu'on peut rendre aux images, bien différent de λατρεύειν, déterminé dans les auteurs sacrés & ecclésiastiques au culte & à l'honneur souverain, qui n'est dû, qu'à Dieu: le premier mot, dis-je, n'auroit pas tant revolté les Evêques des Gaules & d'Allemagne dans le Concile de Frankfort, si dans ces siècles d'ignorance la langue Grecque eût été plus connue, & si l'on avoit été en état de lire les Actes de ce concile de Nicée, dans la langue original.

Conferri etiam possunt Cel. HERDERI, Fragmente über die neuere deutsche Litteratur, erste Sammlung, pag. 62. ---

t) Operæ pretium facere me cudo, si huic judicio addam exemplum ex M. ROLLIN l. c. pag. 274. Il y a une dispute entre les Theologiens, pour savoir si pendant les sept premiers siècles on don-

noit

Multa vero requiri ad probe discendam
& intelligendam Linguam Græcam, haud
facile erit, qui neget. Ante omnia necesse est,
ut Grammaticæ præcepta sciamus, in quibus
vero iusto diutius non hærendum est. u) Nam
initio

noit l'absolution, immédiatement après la confession des péchés soumis à la pénitence canonique, ou si l'on ne la donnoit qu'après que la satisfaction étoit achevée. Il ne s'agit point dans cette question des cas de nécessité pressante. Ceux qui soutiennent le premier sentiment, apportent entre autres preuves un passage de l'histoire ecclésiastique de Sozomène, Lib. 7. cap. 16. où, selon la version de Christopherson, & même selon celle de M. de Vallois, on lit, en parlant du Pénitencier de l'Eglise de Constantinople, qu'après avoir imposé la pénitence à ceux, qui s'étoient confessés, il leur donnoit l'absolution, en les chargeant d'accomplir dans la suite la satisfaction. Absolvebat confitentes à se ipsis poenas criminum exacturos. Mais le Participe Grec, qui est à l'aoriste, décide la question, & fait voir qu'on ne donnoit l'absolution, qu'après que la pénitence étoit accomplie: ἀπέλυε, παρὰ σφῶν αὐτῶν τὴν δίκην εἰσπραξαμένους, dimittebat, cum à se ipsis meritas poenas exegissent, l'est ainsi que le savant P. Petau traduit cet endroit dans ses notes, sur s. Epiphane & M. de Vallois est obligé dans ses remarques de substituer à l'aoriste le futur εἰσπραξαμένους, sans rien apporter, qui autorise ce changement. Quand on ignore le Grec, comment se tirer de ces difficultés?

u) Commode adhibetur, Doctiss. Johann Peter MÜLLER'S kurze und deutliche Anweisung zur griech.

initio sufficit, prima tantum Grammatices elementa nosse, paradigmata nominum & verborum memoriæ bene mandare, particularum diversa genera cognita sibi reddere, nexumque partium, quibus universa continetur Grammatica, iudicii ope sic perspicere, ut, unum ad lectionem ipsam auctoris Græci aliquis accesserit, suborto scrupulo, quo quidque loco quærendum sit, sine difficultate queat invenire.

Deinde in ipsa lectione bono & græcis litteris probe imbuto doctore opus est. v) Is Analyseos Grammaticæ habebit rationem, ostendet formationem temporum, notabit verba defectiva & anomala, adplicabit regulas syntaxeos ad scriptoris, qui legitur verba, exponet varias dialectos, usum particularum w) docebit, veram vocabulorum significatio-

F 4

nem,

griechischen Sprache &c. Leipz. 1769, dritte Aufl. Tum sequetur Joh. VERWEY nova via docendi græca, quia de Dialectis, & versuum generibus non Speciatim egit RAMSLERVS.

v) Quid requiratur ad talem doctorem, vid. S. R. Dn. D. Joh. Peter MÜLLERS, Grundsätze einer weisen und christlichen Erziehungskunst. Cel. FEDERI, Neuen Emil passim. De methodo in docenda l. g. vid. etiam S. R. Dn. D. BÜSCHING, Unterricht für Informatoren und Hofmeister, pag. 101. 109.

w) addi etiam poterunt, idiotismi græcæ dictionis, quos optime discimus ex Francisco VIGERO, de præcipuis Græcæ dictionis idiotismis.

De Ellipsis Græcis LAMBERT. BOS, scripsit libel-

nem, phrasas elegantiores, & quidquid ad adsequendum verum auctoris sensum vel ullo modo pertinere videbitur. Fons, ex quo linguæ græcæ cognitio hauritur, etiam sunt inscriptiones, quarum nomine omnia ea intelliguntur, quæ litteris consignata, lapidibus vel æneis tabulis incisa & ab antiquissimis temporibus usque ad sextum post servatorem natum seculum nobis relicta sunt. Vfus, quem hæ inscriptiones præstant, in Grammaticum, philologicum & historicum dividi potest. Adjumento inscriptiones sunt arti Grammaticæ, non solum propter orthographiam, quatenus ex antiquis Græciæ monumentis vera & Germana græcarum litterarum figura ac forma cognosci potest. Philologiæ etiam haud parvum usum præstant antiqua marmora, si ve verborum copiam & significatum, quem sæpe accurate designant, si ve ipse linguæ naturam & indolem reputamus.

Usus denique historicus nemo facile in dubium vocabit, qui, quantum lucis, quantumve præsidii ipsa historia, tum antiquitates, geographia porro & chronologia ex priscis Græciæ inscriptionibus habeant, apud se expendere velit. Nummi etiam græci haud parum iis adferunt adjumenti, qui litterarum græcarum studio se coniecrant. Docent enim veram

libellum egregium. Huc pertinet etiam S. R. Dn. D. HEGELMAIERS kurze und deutliche Anweisung zur Griechischen Accentuation. Frankfurt. und Leipzig. 1774.

ram & germanam litterarum græcarum formam ejusque pro diverso ævo diversitatem, cognitæ ex iisdem nobis fiunt litterarum græcarum adfectiones & permutationes.

Hinc nec sse est, ut, qui græcis litteris rite initiari ac plus, quam vulgo fieri solet, ea in re addiscere volunt, nummos quoque græcos cognitos sibi faciant, iisque subsidiis, quibus ad hæc studia aditus nobis facilior redditur, rite utantur.

Ad subsidia linguam Græcam addiscendi referri solent, Grammaticæ Græcæ, de quibus supra aliquid tetigi; & Lexica, quorum magnus est numerus, & optima HEDERICI & ZIMMERMANNI.

Intererit etiam multum, nosse antiquitates Græcas, e. g. nativitatem infantium græcorum, cibum ac potum, vestrum, educationem juventutis, servos, conjugium, militiam, arma, castra, victorias, pœnas, religionem, Deos Græcorum, sacerdotes, templa, preces, sacrificia, convivium, lustrationes, divinationes, oracula, festa, ludos, mysteria, sepeliendi ritus, testamenta, & quæ sunt ejusmodi, x) a quorum cognitione si discesseris, non ita in legendis græcis autoribus proficies, ut decet.

Quantum hæ antiquitates etiam faciant ad intelligendum Novum Testamentum, quisque perspiciet, qui leviter tantum eas degustaverit.

F 5

Quo

- x) Compendium optimum Antiquitatum Græcarum est Christiani BRÜNINGS. 1759. & PFEIFFERI antiquitatum Græcarum Gentilium. lib. IV. Regiomont. & Lipsiæ. 1689.

Quo vero ordine legendi sint autores Græci, inter viros doctos magna est dissensio. Alii Homeri lectionem puerili ætati præ ceteris convenire docent, ut Josephus Scaliger studium Græcæ linguæ in Homero & poetis Tragicis incepit. y) Clericus z) vult initium fieri a prosæ scriptoribus, & quidem facillimis. e.g. a Polyæni stratagematibus, Aeliano; quibus addit Lucianum, Aristophanem, Menandri & Philemonis fragmenta, Cebetis Thebani tabulas, Theophrasti characteres; Dialogos Aeschinis. His lectis pergendum esse, ait, ad Xenophontis libros historicos. Inde legendos esse præcipit libros Herodoti, qui pater historiæ dicitur; Adjungit deinde Thucydidem, mascula eloquentia celeberrimum, Isocratem, & Demosthenem. Prætermitti vero hic non debere, ait, Platonis scripta philosophica. De Poëtis Homerum & Hesiodum primos omnium legendos esse præcipit, quod facillimi sint poëtarum græcorum: Post hos commendat Poetas Bucolicos, Moschum scilicet, Bionem & Theocritum. Post Bucolicorum poëtarum perlecta volumina, adeundos esse inquit, Tragicos, inter quos primas concedit Euripidi. Cui comites addit Sophoclem & Aeschylum.

Postre-

y) MORHOFII Polyhist. p. 439. ubi vero alia plane methodus Græcam linguam discendi est exposita:

z) in arte critica part. I. cap. III. de ordine in legendis græcis.

Postremo vero omnium legendum esse, ait, Pindarum, eam ob causam, quia duritiem styli præ se ferat, nulli, nisi linguæ peritissimo concoquendam.

GESNERVS vero, vir de orbe litterario & græca inprimis lingua egregie meritis affirmaret a) ab Homero incipiendum esse, si per externas rationes id fieri posset. Malle vero se, ait, incipere à narrationibus Xenophon-
teis, & sermonibus Epicteti apud Arianum. Adjiciendas deinde esse præcipit Chrestomathias b); cui rei egregie prospexit vir multis & magnis meritis de orbe litterario conspicuus, cum ipse edidisset Chrestomathiam ex optimis scriptoribus, cujus jam editio quinta prodiit, & quam Celeberrimus CAROLVS JOSEPHVS BOVGINE, Historiæ litterariæ Professor in Gymnasio, quod Carolsruhæ floret, in uium discipulorum latine vertit, ac notis historicis illustravit. Accedit Illustris HARLESII Anthologia Græca Poëtica, in qua ex Anacreonte, Tyrtæo, Mimnermo, Pythagora, Theocrito, Bione,

a) In primis lineis Isagoges ad eruditionem universalem. p. 20.

b) S. R. Dn. D. BÜSCHING: Den Anfang mit Uebersetzen kann man mit den leichtesten Stellen aus Gesneri Chrestomathia Græca machen. -- Hierauf muß man die ganze Chrestomathie durchlesen. -- Endlich müssen ganze Stücke aus dem Homer gelesen, in ächter und zierlicher Latein übersezt, und die Ilias muß mit Virgilius Nachahmung verglichen werden -- &c.

Bione, Moscho, Pindaro, & Callimacho potiora dedit loca, difficiliorumque latinam adjecit versionem, notisque optimis tum criticis, tum philologicis illustravit.

Chrestomathias sequi debere, ait, vir egregia litterarum græcarum cognitione imbutus, b. GESNERVS c) totos Xenophontis libros, Plutarchi & Poëtarum.

WALCHIVS, magni nominis vir, initium faciendum præcipit ab iis autoribus, qui stylo plano, puro & perspicuo utantur, neque tædium afferant ingeniis minus exercitatis. e. g. ab Acliano, Herodiano, Luciano, Theophrasti characteribus, & Hesiodo. Horum vero lectionem vult esse Grammaticam, ut nempe Grammaticæ, copiæque verborum & Phrasium ratio potissimum habeatur; ut verba autoris cum Grammaticorum præceptis conferantur, eademque exemplis scriptoris illustrentur.

Finita hac lectione, Grammatica scilicet, progrediendum esse, ait, ad Philologicam & Criticam. Heic optimos & præstantissimos, quos vetus Græciæ olim tulit, scriptores, commendat - Polybium & Ælianum, Xenophontem & Thucydidem; ex oratoribus Demosthenem, ex epistolographis Themistoclem & Libanium. His tandem adjungit Homerum, Sophoclem & Aristophanem.

Se-

c) Ejus vitam in Cl. BOVGINE versione a S. R. Dn. D. ERNESTI legere, neminem poenitebit.

Sequamur vel Gesnerum, vel Walchium! uterque enim nos optime ducet.

Imitemur hos viros, & exemplaria græca, quæ tam suavia, jucunda, & præclara continent, nocturna versemus manu, versemus diurna. Memini, me alicubi in Klozii opusculis hæc verba legere: præsertim hac ætate græcarum litterarum studium adeo negligitur, ut vix (pudet dicere, sed dicam tamen) in singulis Germaniæ Academiis singuli naviter illarum periti inveniantur. Walchii querelam jam supra audivistis. Frigent, ait ille, frigent plerumque Philologiæ Græcæ studia. d) Non plane frigent, non frigeant! In id ô mei, omnem nostram operam, curam, cogitationem convertamus. Non frigent in nostra Academia, cum habeamus SCHNVRREVM, virum Græcarum litterarum peritissimum - ; cum præluceat nobis STAEVDLINVS, qui jam diu novit, quantum deliciarum afferat Græcorum Poëtarum lectio. Imitemur omnes hujus exemplum, nec amœna illa, dulcia, & jucunda illi soli relinquamus!

Non frigent Philologiæ Græcæ studia Superstite HARLESIO, qui in Anthologiam suam, aliosque profanos autores singulis semestribus lectio-

d) Frigent proh dolor! in scholis nostris, ibi enim præter N. T. nullum autorem Græcum noscunt discipuli. Ne tamen hæc dixerim de omnibus, cum Præc. meus quondam, vir clarissimus LEPPICHLER, in Scholam Knittlingensem haud ita pridem introduxerit illustris HARLESII Anthologiam Græcam.

lectiones habet publicas. Non negliguntur Gœttingæ, dummodo Cel. HEYNE in vivis manet. Non negliguntur Carolsruhæ, dum Cel. BOVGINE decus illius est Gymnasii. Non negliguntur Stuttgardia, dum TAFINGER & HAVG, doctores modo nostri, non desinunt, ea fulcire. Non frigeant! In id, amici Lectissimi! omnis vestrum, quisquis sit, omnes suas vires impendat, omnes cogitationes! Nullus vestrum, ut jam audivistis, nullus vestrum, siue operam det Theologiæ, siue Jurisprudentiæ, siue arti medicæ, siue Philosophiæ græca lingua honeste carere potest. Nullus vestrum græcis his deliciis carere velle debet; turpe enim foret homini ingenuo, rivulos tantum sectari, & fontes rerum nescire. Scio vero equidem, quos exhorter ad linguæ græcæ studium; scio, juvenes, amicos, discendi cupiditate mirifice gaudentes.

Nolite vero credere, Fratres Suavissimi! agere me velle præceptorem vestrum! Nolo. Docendus ipse sum; Vos omnes ea, quæ modo dixi, perspecta habetis, tantum hoc egisse volo, ut vobis ea in memoriam revocem, quæ quisque vestrum, æque novit, ac ego. Incumbite igitur, oro, obtestor vos, incumbite in linguæ Græcæ & artium ingenuarum studium! Amate, colite artes liberales! consecrate vos illis, quo factò non modo viri doctissimi, præclarissimique fietis, sed, ut nunc optimi estis juvenes, probatissimi amici,
ita

ita per totam quoque vestram vitam eritis mari-
 ti fidelissimi, patres benignissimi - amantissimi.
 Incumbite in illas artes, tum experiemini,
 vera esse, quæ Cicero in oratione pro Archia
 dixit: Hæc studia adolescentiam alunt; se-
 nectutem oblectant; secundas res ornant; ad-
 versis perfugium ac solatium præbent; dele-
 ctant domi, non impediunt foris, pernoctant
 nobis cum, peregrinantur, rustificantur.
 Me, quod facitis, amare pergite!

Tubingæ, d. 18. Septemb. 1777.

C o r r i g e n d a.

In Ded. p. 7. lin. ult. pro ad - lege per & dele prope.
p. 8. lin. 7. pro spes - lege deliciæ patriæ. p. 12.
lin. 22. post quidem lege, studia.

Reliqua errata facile corriget æquus Lector.

Dillenius, Friedrich W.

Specimen academicum de studio linguae graecae cum theologia,
iurisprudentia, medicina, philosophia, historia et litteris elegantioribus
coniungendo ; ad studiosos oppidanos Tübingenses, commilitones suos
aestumatissimos

Tübingae 1777

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- Bild 534

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11234801-5

VD18 14717239-004